

Titel: J. L. A. Kolderup-Rosenvinge

Citation: "J. L. A. Kolderup-Rosenvinge", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K28*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2012 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-b259-kom-root.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K28

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

◀ **Mag.** : Magister. SK forsvarede sin disputats *Om Begrebet Ironi med stadigt Hensyn til Socrates* for den filosofiske magistergrad 29. sept. 1841. I 1854 blev magistergraden med disputats ligestillet med doktorgraden.

I trykt udgave: Bind 28 side 387 linje 3

◀ **Kjerlighedens Gjerninger, som De har været saa god at sende mig** : *Kjerlighedens Gjerninger. Nogle christelige Overveielser i Talers Form* udkom den 29. sept. 1847. J. Kolderup-Rosenvinge (387,12) har i sin *Skriv- og Reise-Calendar* for 1847 (NKS 806 8° X) noteret ud for den 29. sept.: »Modtaget Kierkegaards Kjerlighedens Gjerninger«. Bogen findes registreret i Kolderup-Rosenvinges efterladte bogsamling, *Catalogus librorum quos reliquit J.L.A. Kolderup-Rosenvinge*, Kbh. 1851, s. 109, som nr. 2213.

I trykt udgave: Bind 28 side 387 linje 5

◀ »**Selvfornektelse, hvori et Menneske kan holde Gud fast**« : tillempet citat fra sidste kapitel i 2. følge (»Den Kjerlighedens Gjerning at anprise Kjerlighed«) af *Kjerlighedens Gjerninger* (1847), hvor det hedder: »Kun i Selvfornegtelse kan et Menneske tilgavns anprise [fuldt ud lovprise] Kjerlighed; thi Gud er Kjerlighed, og kun i Selvfornegtelse kan et Menneske holde Gud fast«, SKS 9, 358.

I trykt udgave: Bind 28 side 387 linje 6

◀ **Kjærligheds Gjerning** : I *Kjerlighedens Gjerninger* (1847) skelner SK ml. 'kærlighedsgjerninger' og 'kærlighedens gerninger', hvor de første karakteriseres ved, hvad man gør, de sidste ved, hvorledes man gør dem, sådan at det alene er den motiverende kærlighed, der kvalificerer dem som kristelige; »thi man kan gjøre Kjerlighedsgjerninger paa en ukjerlig ja endog paa en selvkjerlig Maade, og naar saa er, er Kjerlighedsgjærningen dog ingen Kjerlighedens Gjærning«, SKS 9, 21,16-19.

I trykt udgave: Bind 28 side 387 linje 8

◀ **Kolderup Rosenvinge** : Janus Lauritz Andreas Kolderup-Rosenvinge (1792-1850), da. jurist og retshistoriker; blev 1817 dr.jur., fra 1818 ekstraordinær og fra 1830 ordinær prof. i lovkyndighed ved Københavns Universitet. Tillige ekstraordinær assessor i højesteret fra 1822 samt meddirektør for og lærer i kirkeret ved Pastoralseminariet fra 1828, 1834-48 medlem af direktionen for universitetet og de lærde skoler. Kolderup-Rosenvinges hustru, Barbara Abigal, f. Lange (1791), døde den 17. dec. 1846, hvorefter han i professorboligen St. Kannikestræde 11, 1. sal., boede sammen med datteren Sophie (1817-83), som styrede husholdningen, og sønnen Valdemar (428,9). En anden datter, Wilhelmine S. Rothe (1823-88) var gift med SKs tidligere studiefælle, kappellan ved Frue Kirke, lic.theol. P.C. Rothe (1811-1902). De boede i stueetagen. Hvornår SK og Kolderup-Rosenvinge er begyndt at spadsere sammen, er uvist, men det er formentlig sket i 1847 el. 48. Kolderup-Rosenvinge havde i sin bogsamling (387,5) SKs værker fra 1847 og frem (jf. nr. 2140 og 2212-2216, samt disputatsen nr. 2517). Ligesom det af brevene selv fremgår, at de to har meget til fælles, finder man også spor af samtalerne i SKs journaler (se NB9:55 (jan. 1849) og NB10:138 (april 1849), i SKS 21, 232 og 327). Når Kolderup-Rosenvinge i universitetets sommerferie flyttede på landet, i 1848 til Ordruphøj, i 1849 til Bakkehuset, skulle brevene erstatte de ugentlige samtaler. I sommeren 1850 tog Kolderup-Rosenvinge på kurophold i Frankrig og vendte aldrig tilbage; han døde i Nantes den 4. aug. 1850. SKs forbundethed med Kolderup-Rosenvinge afspejles også i de trøstende hilsner, han efter dennes død sendte til de to efterladte døtre (Dedikation 101 og 111, i SKS 28, 518 og 520). Hans Brøchner skriver i sine erindringer om SK: »En Mand, med hvem jeg i de Aar jævnlig saa K. spadsere, var Professor Kolderup-Rosenvinge. Det var nærmest en fælleds Interesse for det Æsthetiske, der bragte dem i Berøring. K-R. var en dannet Mand, der beskæftigede sig med de sydeuropæiske Literaturer og havde oversat et Stykke af Calderon. Forresten var han dengang allerede temmelig sløvet og i mange Henseender yderlig bornert. Da jeg engang for S.K. udtrykte min Forundring over, at han kunne finde Interesse i at tale med Rosenvinge, fremhævede han hans almindelige Dannelse. Han satte overhovedet megen Pris paa Folk af den ældre Generation, der havde bevaret den ældre Tids humane Interesser og den Fiinhed i Væsen, som en yngre Generation saa meget savnede« (B.H. Kirmmse *Søren Kierkegaard truffet. Et liv set af hans samtidige*, Kbh. 1996, s. 332f.). Fru Borries, SKs senere værtinde (1852-55), mente sågar, at SK havde »en Stemme, der mindede hende om hendes afdøde Ven Rosenvinges«, jf. B.H. Kirmmse *Søren Kierkegaard truffet*, s. 168.

I trykt udgave: Bind 28 side 387 linje 12

◀ **S. T.** : en i tiden alm. udbredt forkortelse for det lat. udtryk 'salvo titulo', med udeladelse el. forbehold for mulig fejlagtig anvendelse af titlen. Forkortelsen blev hyppigt anvendt ved udskrift på breve, men også ved dedikationer.

I trykt udgave: Bind 28 side 387 linje 13

◀ **Magister** : 387,3.

I trykt udgave: Bind 28 side 387 linje 14

◀ **to Gange har søgt mig forgjæves til en Spadseretur** : se SKs Brev 262 (SKS 28, 389), hvor SK beskriver, hvordan Kolderup-Rosenvinge aflyser dagens spadseretur gennem sin portner.

I trykt udgave: Bind 28 side 387 linje 16

◀ **Mandagen Kl. 2** : Dette forslag om en fast aftale synes at være blevet realiseret; se fx begyndelsen på det sidste brev fra Kolderup-Rosenvinge, SKS 28, 388.

I trykt udgave: Bind 28 side 387 linje 21

◀ **Kolderup Rosenvinge** : 387,12.

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 6

◀ **S. T.** : 387,13.

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 7

◀ **sidste Mandag** : dvs. den 28. feb. 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 12

◀ **anticiperede** : foregreb. Med udtrykket 'anticiperede Fastelavnsmandag' menes: gik forgæves.

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 12

◀ **Fastelavnsmandag** : dvs. den 6. marts 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 12

◀ **løbe Fastelavn** : dvs. løbe forgæves, blive til nar.

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 15

◀ **extraordinært Directions møde** : Kolderup-Rosenvinge var medlem af direktionen for universitetet og de lærde skoler indtil dets ophør den 28. marts 1848. Han har i sin *Skriv- og Reise-Calender* for året 1848 (NKS 806 8° XI) noteret mødet ud for 29. marts.

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 16

◀ **Kl. 2** : 387,21.

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 17

◀ **Hvilken Tid!** : udråb, formentlig: hvilke tider!

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 20

◀ **d. 6 Marts 1848** : 388,12.

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 22

◀ **Kolderup Rosenvinge** : 387,12.

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 22

◀ **S. T.** : 387,13.

I trykt udgave: Bind 28 side 388 linje 23

◀ **Conferentsraad** : titel, der i den borgerlige rangforordning var placeret i 2. klasse som nr. 12. Kolderup-Rosenvinge fik tildelt denne rang den 28. marts 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 389 linje 2

◀ **det fortræffelige Sted hos Holberg ... snakke med Næseborene** : sigter til 4. scene i enaktversionen af Ludvig Holbergs komedie *Mester Gert Westphaler* (1724), hvor apotekerens datter, Leonora, bemærker, at den snakkesalige barber, Gert, nok vil tale meget mindre, når han først får en kæreste. Hertil svarer Pernille: »Ey ey Jomfrue! tael ikke derom. Jeg troer at om man syede Munden til paa ham, saa lærde han sig at tale med Næseborene.« Jf. *Den Danske Skue-Plads* bd. 1-7, Kbh. 1758 eller 1788 [1731-54], ktl. 1566-1567; bd. 1.

Bindene er uden årstal og sidetal.

I trykt udgave: Bind 28 side 389 linje 3

◀ **vis comica** : lat., komisk kraft; det komiske.

I trykt udgave: Bind 28 side 389 linje 9

◀ **m: N:** : med Næseborene.

I trykt udgave: Bind 28 side 389 linje 9

◀ **hiin Maskine, ved Hjælp af hvilken ... skriver in duplo** : Det er usikkert hvilken konkret maskine, der sigtes til. Det kunne være den såkaldte kopipresse, som James Watt opfandt og udviklede fra 1779, eller en af de forskellige udviklinger deraf, som fremkom i eftertiden. Med maskinen kunne man kopiere breve ind i en kopibog, men man skrev ikke direkte på maskinen. Der kunne også være tænkt på en af de mange opfindelser af skrivemaskinen. Før danskeren Rasmus Malling-Hansen i slutningen af 1860'erne opfandt sin kendte skrivemekanismen, havde der rundt om i verden været gjort flere forsøg på en lignende opfindelse. Tidligst er Henry Mills maskine fra 1714, men op gennem 1800-tallet blev der gjort flere genopfindelser. – **in duplo:** lat., dobbelt; skrive noget 'in duplo' betyder i samme proces at udfærdige nogle afskrifter af det skrevne.

I trykt udgave: Bind 28 side 389 linje 20

◀ **da det nu ikke lader sig gjøre** : fordi Kolderup-Rosenvinge ikke er i København (390,10).

I trykt udgave: Bind 28 side 389 linje 26

◀ **paa Prent** : her: på skrift, i breve.

I trykt udgave: Bind 28 side 389 linje 28

◀ **Kannikestræde** : Kolderup-Rosenvinge boede Store Kannikestræde 11 (387,12).

I trykt udgave: Bind 28 side 389 linje 30

◀ **en ung Dame** : dvs. Kolderup-Rosenvinges ugifte datter, Sophie, som boede hjemme (387,12).

I trykt udgave: Bind 28 side 389 linje 34

◀ **Og nu, i landlig Omgivelse** : Kolderup-Rosenvinge lå i sommeren 1848 på landet på Ordruphøj (390,24).

I trykt udgave: Bind 28 side 390 linje 10

◀ **min Tid begynder med Efteraarets Komme** : SK havde i 1846 arbejdet på et skrift med fem taler, som hver især hylder et træk ved efteråret. Se fx Papir 341-344 (1846), i SKS 27, 367-370.

I trykt udgave: Bind 28 side 390 linje 15

◀ **Til Vitterlighed** : som en kendsgerning.

I trykt udgave: Bind 28 side 390 linje 19

◀ **passe paa** : sørge for.

I trykt udgave: Bind 28 side 390 linje 22

◀ **Ordrupshøj** : Lidt uden for Ordrup, o. 12 km nord for København, lå lyststedet Ordruphøj. Det var blevet opført af købmanden Peter Erichsen i årene efter 1798. I perioden 1842-54 var det ejet af mekanikus Henrik Gamst, som om sommeren lejede det ud til Københavns bedre borgerskab. Kolderup-Rosenvinge har ud for den 20. juni 1848 i sin *Skriv- og Reise-Calender* for året 1848 (388,16) noteret: »flyttet til Ordrupshøj«.

I trykt udgave: Bind 28 side 390 linje 24

◀ **»Hvad? har Monsieur reist?«** : hentydning til 25. scene i enaktversionen af Ludvig Holbergs komedie *Mester Gert Westphaler* (1724), hvor mester Gotthard spørger: »Saa har da Mester Gert reist?«, og derved ødelægger Gerts frieri til Leonora. Jf. *Den Danske Skue-Plads* bd. 1. Bindene er uden årstal og sidetal.

I trykt udgave: Bind 28 side 390 linje 30

◀ **jeg har i otte Dage været paa Sorgenfri** : På Sorgenfri Slot, som ligger i Kongens Lyngby sogn, boede

Caroline Amalie, som var blevet enkedronning den 20. jan. 1848. Kolderup-Rosenvinge har i sin *Skriv- og Reise-Calender* for året 1848 (388,16) noteret ud for juli: »fra den 18de til den 25de paa Sorgenfri«, »den 24de viste Dronningen mig Chr. d. 8des Værelse – hvor hun forærede mig den Pen, som laa i hans Skrivetøj«, »d. 25de – Ørsted og Holck paa Sorgenfri – om eftermiddagen kjørt med Dronningen til Bernstorff – gjennem Dyrehaven«.

I trykt udgave: Bind 28 side 390 linje 31

◀ **heller ikke er det Mandag** : 387,21.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 3

◀ **Deres første Bemærkning om min kjære Gert** : se SKs forrige brev, i SKS 28, 389.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 4

◀ **silde** : sent.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 6

◀ **forelæste** : oplæste.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 7

◀ **her** en Aften: dvs. på Sorgenfri Slot.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 7

◀ **pløjet med Deres Kalv** : Talemåden 'at pløje med en andens kalv' betyder at udnytte en andens evner, tage æren for en andens arbejde.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 8

◀ **»Harslevske Nobles venitiens«** : citat fra 8. scene af Ludvig Holbergs komedie *Mester Gert Westphaler* (389,3), hvor en apotekersvend fortæller Gert, at han er kommet fra Harslev, dvs. Haderslev, hvilket ægger den stortalende Gert til en lang udredning om sin rejse i det sønderjyske. Gert opdager først sent, at apotekersvenden er smuttet under talen: »Var det ikke uforskammet at løbe saadan fra en ærlig Mands Tale? Jeg skal, min Troe, sige det til Apothekeren, hvilke høflige Svenne han har. Den Knægt maa virkelig være en af de Harslevske *nobles venetiens*, eftersom han er saa modig.« – **Nobles venitiens**: fr., venetianske adelsmænd; de var kendt for deres hovmod.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 11

◀ **de forrykte Karle i Frankfurt** : hentydning til de politiske begivenheder i Tyskland, hvortil den revolutionære opstand i Paris i feb. 1848 var importeret med krav om reformer. Den 18. maj åbnede nationalforsamlingen i Frankfurt med den opgave at tilvejebringe en ny, demokratisk konstitution.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 12

◀ **en lybsk Kjæft** : dvs. en løbsk kæft.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 13

◀ **Espingoler** : En da. opfindelse af A.A.F. Schumacher (1782-1823), der efter dennes død blev udviklet til Danmarks hemmelige våben i krig. Geværret, en forløber for maskingeværet, bestod af to eller flere rør, der hver kunne affyre flere skud. Geværret blev taget i brug under krigen 1848-50.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 14

◀ **Deres Efterspørgsel** : se forrige brev, SKS 28, 390.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 14

◀ **»Veedst Du ikke hvad der staaer ... er Djevelens Hovedpude«** : citat fra 1. akt., 6. scene af Ludvig Holbergs komedie *Jacob von Tyboe Eller Den stortalende Soldat* (1725), hvor magister Stygotius siger til sin tjener, Jens: »Hør Jens! har du ikke andet at bestille end at staae paa Gaden at maabe? Veedst du ikke hvad der staaer bag i *Aurora*: Otium est pulvinar Diaboli: Ørkesløshed er Dievelens Hoved Pude?«, *Den Danske Skue-Plads* (389,3) bd. 3. – **Aurora**: Thomas Bangs lat. skolebog for begyndere, *Aurora Latinitatis* (Latinens morgenrøde, 1638, bl.a. optrykt 1722).

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 15

◀ **Otium** : fritagelse for de arbejdsmæssige pligter.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 17

◀ **gaaer i Møllen** : dvs. går rundt i trædemøllen.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 17

◀ **regularis, som det hedder i den canoniske Ret om de regelbundne Klerker** : sigter til den kanoniske ret, dvs. lovsamlingerne for den katolske kirke, kaldet *Corpus juris canonici*, som var gældende frem til 1918. Betegnelsen »regularis«, der benyttes om personer, som har aflagt løfte i en munke- el. nonneorden, betyder bogstaveligt: en, der lever efter en regel.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 19

◀ **ubi me vehit tempestas** : lat., hvorhen vinden fører mig. Udtrykket er frit dannet efter Horats *Epistler*, 1. bog, 1. kap., 15; jf. *Q. Horatii Flacci opera*, stereotyp udg., Leipzig 1828, ktl. 1248, s. 224, og *Q. Horatius Flaccus' samtlige Værker*, overs. af J. Baden, bd. 1-2, Kbh. 1792-93; bd. 2, s. 260f.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 20

◀ **grilliserer** : får griller.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 22

◀ **»In des Herzens stille Räume muß Du fliehen &c.«** : citat fra den den ty. forf. Friedrich Schillers digt, »Der Antritt des neuen Jahrhunderts«, hvor sidste strofe lyder: »In des Herzens heilig stille Räume / Mußt du fliehen aus des Lebens Drang! / Freiheit ist nur in dem Reich der Träume, / Und das Schöne blüht nur im Gesang«, *Schillers sämtliche Werke* bd. 1-12, Stuttgart og Tübingen 1838, ktl. 1804-1815; bd. 1, s. 457f.; s. 458.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 25

◀ **ifald det ellers er tilladt at tale tydsk** : hentydning til den verserende borgerkrig ml. landets da. og ty. dele, også kaldet Treårskrigen el. Den første Slesvigske Krig, som var brudt ud sidst i marts 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 26

◀ **Kolderup Rosenvinge** : 387,12.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 28

◀ **Hr Conferentsraad** : 389,2.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 30

◀ **»Vi fik ikke talt om Politik«** : se forrige brev, *SKS* 28, 391.

I trykt udgave: Bind 28 side 391 linje 31

◀ **rundten om** : rundt omkring, rundt i ring.

I trykt udgave: Bind 28 side 392 linje 9

◀ **afgive** : virke som, fungere som.

I trykt udgave: Bind 28 side 392 linje 10

◀ **naar saa** skulde være: hvis det.

I trykt udgave: Bind 28 side 392 linje 11

◀ **gaae som »nødtvungen Frivillig« med i Krigen** : Treårskrigen, der var brudt ud sidst i marts 1848, krævede våbenføre mænd. Inden den alm. værnepligt blev indført i sept. 1848, havde kongen stærkt opfordret frivillige til at melde sig under våben, jf. fx proklamationen til folket af 24. marts 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 392 linje 11

◀ **Ørsteds fysiske** : Hans Christian Ørsted (1777-1851), prof. i fysik og direktør for Polyteknisk Lærestanstalt, holdt gennem årene mange, velbesøgte forelæsninger, hvor eksperimenter har indgået som en naturlig del.

I trykt udgave: Bind 28 side 392 linje 17

◀ **Krigen har i mine Tanker egl. bestandigt været en Slags Fred-Slutning** : Fra slutningen af april 1848 og gennem hele sommeren førtes der fredsforhandlinger, som den 26. aug. 1848 endte med våbenhvile.

I trykt udgave: Bind 28 side 392 linje 18

◀ **løber det surr** : bliver alt forvirring, slår det klik.

I trykt udgave: Bind 28 side 392 linje 23

◀ **vistnok** : sandt nok, ganske vist.

I trykt udgave: Bind 28 side 392 linje 23

◀ **Quarterer** : dvs. kvarterer.

I trykt udgave: Bind 28 side 392 linje 31

◀ **dicht an den neuen Buden** : Udtrykket spiller på barberens beretning i 1. akt, 6. scene af Ludvig Holbergs komedie *Den Stundesløse* (1731), hvor den travle Vielgeschrey under barberingen siger, at han ikke har hørt de senere nyheder: »So will ich es denn Ihro Gnaden erzählen: eine Mastrosen-Frau in den Neuenbuden hat auf einmahl 32 Kinder zur Welt gebracht, und war doch nicht dicker als eine ordinaire schwangere Frau (...)«, *Den Danske Skue-Plads* (389,3) bd. 5. 'Die neuen Buden' er ty. for Nyboder i København, hvor flådens folk boede.

I trykt udgave: Bind 28 side 392 linje 31

◀ **Madamer** : egl. madammer, dvs. jævne kvinder (modsat fruere, som var af stand).

I trykt udgave: Bind 28 side 392 linje 36

◀ **Mænd og Koner** : dagligsprog el. barnesprog; jævne folk.

I trykt udgave: Bind 28 side 393 linje 8

◀ **hvo** : hvem.

I trykt udgave: Bind 28 side 393 linje 9

◀ **Af hvad De skriver, seer jeg med Forfærdelse, at De lader være at spadsere** : se forrige brev, SKS 28, 390f.

I trykt udgave: Bind 28 side 393 linje 13

◀ **continuere** : fortsætte.

I trykt udgave: Bind 28 side 393 linje 17

◀ **ud med** : med ud.

I trykt udgave: Bind 28 side 393 linje 20

◀ **Som derfor hine tvende Elskende ... at betragte Maanen** : sigter til A.E. Scribes *Den første Kjærlighed. Lystspil i een Act*, overs. af J.L. Heiberg, Kbh. 1832 (i *Det kongelige Theaters Repertoire* nr. 45), ktl. U 98, som SK havde analyseret i 1. del af *Enten - Eller*, i SKS 2, 240-270. I 1. scene forklarer Emmeline sin far, at hun og hendes udkårne fætter Charles har lovet hinanden evig troskab; og da hendes far spørger, om de siden har stået i kontakt med hinanden, svarer hun: »Jo, hver Gang det var Fuld-Maane; naar Klokken var ti, gik jeg ud og saae op til Maanen; det samme gjorde han paa samme Klokketslet, det var en Aftale imellem os«, *Den første Kjærlighed*, s. 2.

I trykt udgave: Bind 28 side 393 linje 26

◀ **Veierliget** : dvs. vejrliget, vejret.

I trykt udgave: Bind 28 side 393 linje 30

◀ **til den Ende** : fast udtryk: i denne hensigt, derfor.

I trykt udgave: Bind 28 side 393 linje 31

◀ **forvinde** : komme Dem over.

I trykt udgave: Bind 28 side 393 linje 35

◀ **denne den bedste Verden**: fast vending, som hentyder til den ty. filosof G.W. Leibniz' sætning i *Essais de Théodicée* (1710), 1. del, § 8, om, at Gud ikke ville have skabt nogen verden, hvis den ikke var den bedst tænkelige. Denne påstand blev stærkt parodieret i F.-M.A. de Voltaires roman *Candide* (1759), hvorfra det ironiske, bevingede ord stammer: 'Alt er godt i den bedste af mulige verdener'.

I trykt udgave: Bind 28 side 394 linje 1

◀ **Præstens: »Livet er en Vei«** : Et yndet billede i den kristelige litteratur.

I trykt udgave: Bind 28 side 394 linje 6

◀ **vil Intet gaae for mig** : dvs. vil intet lykkes, fungere for mig.

I trykt udgave: Bind 28 side 394 linje 9

◀ **Deres Port** : i Store Kannikestræde (387,12).

I trykt udgave: Bind 28 side 394 linje 11

◀ **Ordrupshøj** : 390,24.

I trykt udgave: Bind 28 side 394 linje 18

◀ har **udtalt**: talt ud.

I trykt udgave: Bind 28 side 394 linje 21

◀ **Bevægelsespartiet** : ironisk hentydning til den politiske, reformivrige opposition, som sejrede i 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 394 linje 22

◀ **formeligt** : fuldstændigt, komplet.

I trykt udgave: Bind 28 side 394 linje 23

◀ **Horats lærte dog i gamle Dage ... (sedet atra cura post equitem** : sigter til den rom. digter Horats (d. 8 f.Kr.) *Carmina (Oderne)*, 3. bog, 1, 40, hvor det hedder: »Post equitem sedet atra Cura« (lat., efter rytteren tager den dystre bekymring sæde), *Q. Horatii Flacci opera*, stereotyp udg., Leipzig 1828, ktl. 1248, s. 65; sml. *Q. Horatius Flaccus' samtlige Værker*, overs. af J. Baden, bd. 1-2, Kbh. 1792-93; bd. 1, s. 210f.

I trykt udgave: Bind 28 side 394 linje 27

◀ **Kuren er probat** : dvs. kuren virker.

I trykt udgave: Bind 28 side 394 linje 32

◀ **Adresse** : skriftlig henvendelse med tak el. anerkendelse fra en større gruppe folk til en højtstående person.

I trykt udgave: Bind 28 side 394 linje 32

◀ **magister peditum** : lat., chef for fodfolket; titel indført af kejser Konstantin den Store i det 4. årh. for at betegne den militære, ledende officer af fodtropperne. SK var magister artium (387,3).

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 2

◀ **fik Bisselæder i Skoene** : talemåde: fik stor lyst til at vandre omkring.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 8

◀ **her ligger Knuden** : fast udtryk med oprindelse i det klassiske 'hic nodus', lat., her er knuden, dvs. her er

vanskeligheden.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 11

◀ **idelige**: bestandige, evige.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 12

◀ **Pjalt** : svagelig person.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 16

◀ **erkjender** : anerkender.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 22

◀ **i det moderne Sprog - lige Berettigelse** : hentyder til den politiske debat i 1848, hvor der ofte blev talt om lige rettigheder.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 23

◀ **perpetuum mobile** : lat., drivværk, som ved egen kraft holder sig i fortsat bevægelse; evighedsmaskine.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 24

◀ **reent** : fuldstændigt, helt.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 25

◀ **Indianerne ... Braminerne ... for det højeste Gode** : Indianer i betydningen: indbygger i Indien. En bramin el. brahman er en indisk, hinduistisk præst; der sigtes til læren om nirvana som det højeste gode.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 28

◀ **Omnibusser (eller Busser)** : store, lukkede vogne til offentlig personbefordring i fast rute; busser. Ordet er lat. og betyder 'for alle'. I København kørte de første, hestetrukne omnibusser fra o. 1842. De vakte stor opsigt ved deres farvestrålende bemaling og pragtfulde navne: Solen, Den røde Dame, Løven, Ørnen, Nordstjernen osv.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 34

◀ **Arbejdsvogne** : hestevogne med lad, som bruges til at transportere grovere materialer.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 34

◀ **Skarnagervogne** : vogne til at køre skrald bort i, skraldevogne.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 35

◀ **at jeg igaar gik (NB. pr. Dampskib) ... til Helsingør** : I 1842 var dampskibet »Hamlet« begyndt at sejle på strækningen ml. København og Helsingør med stop undervejs ved Klampenborg (Bellevue), Vedbæk, Rungsted og Humlebæk. Flere andre dampbåde sejlede i 1848 langs Øresundskysten. – »**Errungenschaften**«: ty. tilkæmpede goder; slagord brugt af den politiske opposition i 1848 om de opnåede rettigheder. – »**Wühler**«: ty., opskruet person, der driver politisk agitation.

I trykt udgave: Bind 28 side 395 linje 36

◀ **spadserede fra Hellebæk til Odinshøj** : Kolderup-Rosenvinge noterer ud for den 7. aug. 1848 i sin *Skriv- og Reise-Calender* for året 1848 (388,16): »min Bryllupsdag – paa Hellebæk med Ørsted.« De to lokaliteter findes på den nordsjællandske kyststrækning ml. Helsingør og Hornbæk (se kort 3, CD1-2).

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 2

◀ **Bellevue** : se kort 3, D6.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 4

◀ **derfra kjørt hertil** : dvs. til Ordruphøj (390,24).

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 4

◀ **Eremitagen** : el. Eremitageslottet i Jægersborg Dyrehave N for Kbh. (se kort 3, CD6).

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 5

◀ **Miil** : da. måleenhed, som var officielt gældende indtil 1916. En mil svarer til ca. 7,5 km.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 7

◀ **peripathetiske** : det, som vandrer omkring; en peripatetiker var opr. et medlem af den filosofiske skole, som var grundlagt af Aristoteles og opkaldt efter peripatos, spadseregangen i det gymnasium, hvor han underviste.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 9

◀ **ne quid nimis** : lat., 'intet til overmål', dvs. 'alt med måde'. Talemådens lat. form er en oversættelse af en gr. inskription på templet i Delfi og kendt fra den rom. digter Terents' komedie *Andria* (*Pigen fra Andros*), v. 61, hvor den frigivne slave Sosia bemærker: »nam id arbitror / apprime in vita esse utile, ut ne quid nimis« (»for jeg mener, at det her i livet er meget vigtigt, at intet er for meget«). Jf. *P. Terentii Afri comoediae sex*, udg. af B.F. og F. Schmieder, 2. udg., Halle 1819 [1794], ktl. 1291, s. 11.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 9

◀ **Gehr Ørsted** : Anders Sandøe Ørsted (1778-1860), da. jurist, statsmand; en af landets mest indflydelsesrige borgere. I 1842-48 var han bl.a. statsminister (medlem af gehejmestatsrådet), men han mistede sin indflydelse ved enevældens fald. Derfra kæmpede han sig dog frem til atter at blive statsminister fra april 1853 til dec. 1854. - **Gehr**: gehejmeråd; egl. rådgiver, der er indviet i hemmeligheder. Titlen var i brug i Danmark fra Christian IV's tid til 1808. Oprindeligt betegnede den kongens virkelige, øverste rådgivere, men efterhånden blev den mere honorær. Efter rangforordningen gav den rang i 1. klasse og ret til betegnelsen excellence. Med tillæg til rangforordningen af 12. aug. 1808 forsvandt titlen og erstattedes af gehejmekonferensråd (rang i 1. klasse) og gehejmeetatsråd (2. klasse). A.S. Ørsted blev gehejmekonferensråd i 1841.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 11

◀ **afvejen** : dvs. af vejen, ubegrundet.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 14

◀ **Deres Projekt om en særskilt Convolut** : se forrige brev, SKS 28, 393.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 15

◀ **Mærket** : signaturen.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 16

◀ **KR** : Kolderup-Rosenvinge (387,12).

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 16

◀ **hver Dag skal have sin Plage** : talemåde efter Jesu ord i Matt 6,34: »Hver Dag haver nok i sin Plage« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 18

◀ **den moersomme Beretning ... in den neuen Buden** : 392,31.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 19

◀ **Kannikestræde** : dvs. Store Kannikestræde, hvor Kolderup-Rosenvinge boede (387,12).

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 22

◀ **baade min Tjener og hans Assistent forlængst ere dragne afsted** : Kolderup-Rosenvinge havde if. folketællingen 1845 tjenestefolkene Niels Madsen Vium, 31 år, ugift, f. i Vium, og Niels Pedersen Sæby, 29 år, ugift, f. i Sæby.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 26

◀ **See altsaa endelig til**: sørg endelig for.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 26

◀ **stiller** : beroliger.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 27

◀ **Nyboder** : 392,31.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 31

◀ **dersom Brevene faldt i gode Hænder** : hentyder til den dansksindede og tyskfjendske folkestemning under den da verserende krig ml. Danmark og Tyskland om Slesvig og Holsten.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 32

◀ **Deres Forsikkring i vor sidste Samtale, at De fører mig »paa gale Veje«** : se forrige brev, SKS 28, 393.

I trykt udgave: Bind 28 side 396 linje 35

◀ **paa de vaade Veje - for at tale med Homer** : sigter til det græske udtryk ὑγρὰ κέλευθα (hygrà kéleutha), som findes i *Odysseens* 3. sang, vers 71 og 9. sang, vers 252. Chr. Wilster oversætter i *Homers Odyssee*, Kbh. 1837, s. 30 og s. 122, udtrykket »paa Søvei«, mens P.M. Møller i »Homers Odyssees sex første Sange« (1825), i *Efterladte Skrifter* bd. 1, 1839, s. 263, oversætter: »paa Vandvei«.

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 1

◀ **spadsere med og paa Dampskibet ... til Ordrupshøj** : 395,36. – **og paa**: også, tilmed.

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 3

◀ **Springvej** : kort stykke vej (som kan tilbagelægges i et par raske spring).

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 4

◀ **Ordrupskrat** : dvs. Ordrup Krat (se kort 3, CD6).

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 5

◀ **da jeg har et Par Gjæster, navnlig en Philosophus - Professor Nielsen** : SK havde netop i sommeren 1848 indledt det mere personlige forhold til filosofiprofessor Rasmus Nielsen (1809-84), som i de næste par år skulle udvikle sig. Nielsen rekreerede i Tårnbæk, jf. Brev 279, i SKS 28, 433. – **Philosophus**: lat. filosof. På da. benytttes formen ofte af Ludvig Holberg, senere som spøgende tilnærmelse til ældre sprog.

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 7

◀ **»sub scamno«** : lat., under bænken; gemt væk.

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 8

◀ **Kolderup Rosenvinge** : 387,12.

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 12

◀ **S. T.** : 387,13.

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 15

◀ **Hr Conferentsraad** : 389,2.

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 18

◀ **som det falder Sibbern ind, at Folk sige »hvad mon Sibbern siger«** : Der sigtes til, at filosofiprofessor Frederik Christian Sibbern (1785-1872) fra den 29. feb. indtil 6. sept. 1848 løbende gav sin mening til kende om mange forskellige politiske begivenheder i en artikelserie i den konservative avis *Myt Aftenblad* (nr. 50ff.). Serien på 53 artikler, hvis overordnede titel var »Foranledigede Betragtninger i politisk Hensigt«, udkom nummereret I-LIII. SK sigter muligvis først og fremmest til artiklen i nr. 164, den 15. juni 1848, hvor Sibbern til SKs ærgrelse roser M.A. Goldschmidt, jf. papir 416 (1848), i SKS 27, 492-494.

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 19

◀ **Holbergs Jeronymus nu levede ... staae til Paaske** : sigter til Ludvig Holbergs komedie *Jule-Stue* (trykt 1724), hvor Jeronimus begynder 5. scene med ordene: »Naar Verden staaer til Paaske, saa skal jeg give min Hals«, *Den Danske Skue-Plads* (389,3) bd. 2.

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 21

◀ **Jeg havde i en Avis læst, at man paa Jernbanetoget ... ikke har faaet nærmere Oplysninger** : Der sigtes til en nyhed på forsiden af *Berlingske Tidende*, nr. 198, den 9. aug. 1848, hvor det hedder: »*Ulykkestilfælde*. En Snedkersvend ved Navn Øigaard tilsatte igaar Livet paa Jernbanen som Offer for sit Egensind og Uforsigtighed. Han var af sin Mester udsendt til Kjøgeveistationen med noget Materiale til Brug ved et Reparationsarbejde paa Linien. Materialet laae paa den bageste Vogn i Trainet, hvilken blev afhængt ved Stationen. Uden at melde sig hos Forvalteren, der var beskjeftiget med at udlevere Passageer-Bagagen, gav Øigaard og en anden Svend sig ifærd med at skyde Vognen ned ad Linien, uagtet Vægteren forbød dem det, og forinden denne kunde tilkalde Assistance var Vognen allerede kommen i betydelig Drift ned imod Kjøbenhavn. Da Øigaard, der imidlertid var krøbet op paa Vognen, mærkede dette, vilde han anvende Bremsen, men forstod ikke Haandteringen, og enten er han nu falden eller sprungen af Vognen forud, hvorved han kom ind under Hjulene og blev ynkelig knust. Han døde faa Øieblikke efter, uden at have været istand til at give nogen Forklaring.« – **Jernbanetoget**: Hovedstadens første jernbane var strækningen ml. København og Roskilde, som blev åbnet i juni 1847. Den blev drevet af »Sjællandske Jernbaneselskab«. – **jo galere jo bedre**: talemåde, der findes som omkvæd i slutsangen af epilogen i J.H. Wessels parodiske sørgespil *Kierlighed uden Strømper* (1772), jf. *Samlede Digte af Johan Herman Wessel*, udg. af A.E. Boye, Kbh. 1832, s. 71-73. – **overkjørt**: kørt over.

I trykt udgave: Bind 28 side 397 linje 23

◀ bruger en **Bremse**: SK spiller på ordets dengang alm. betydning: et stikkende insekt, en hveps e.l.

I trykt udgave: Bind 28 side 398 linje 1

◀ **hvad vi talte om i forrige Andagtstime** : se forrige brev, SKS 28, 394f.

I trykt udgave: Bind 28 side 398 linje 24

◀ »**hører til Bevægelses-Partiet**« : se forrige brev, SKS 28, 394.

I trykt udgave: Bind 28 side 398 linje 25

◀ »**skjult**« : se forrige brev, SKS 28, 394.

I trykt udgave: Bind 28 side 398 linje 26

◀ **qva** : lat., i egenskab af.

I trykt udgave: Bind 28 side 398 linje 30

◀ **komme til Sæde** : indtage en plads, sætte sig.

I trykt udgave: Bind 28 side 398 linje 34

◀ **ad modum** : lat., i stil med, ligesom.

I trykt udgave: Bind 28 side 399 linje 1

◀ **at tabe Næsen** : fast udtryk: blive forbløffet, forbavset.

I trykt udgave: Bind 28 side 399 linje 1

◀ **give ham Been ell. Fødder at gaae paa** : Talemåden 'give ham ben at gå på', dvs. jage ham bort, findes optegnet i E. Mau *Dansk Ordsprogs-Skat* bd. 1-2, Kbh. 1879; bd. 1, s. 67.

I trykt udgave: Bind 28 side 399 linje 5

◀ **hvad vi sidst talte om** : se forrige brev, SKS 28, 394f.

I trykt udgave: Bind 28 side 399 linje 8

◀ **in parenthesi** : lat., i parentes.

I trykt udgave: Bind 28 side 399 linje 16

◀ **»hiin Enkelte«** : SK havde henvendt sine opbyggelige skrifter til 'hiin enkelte' læser, jf. forordet til hver af de tre samlinger af opbyggelige taler fra hhv. 1843 og 1844, forordet til *Tre Taler ved tænkte Leiligheder* fra 1845, forordet til »En Leiligheds-Tale«, første afdeling af *Opbyggelige Taler i forskjellig Aand* fra 1847, og forordet til *Kjerlighedens Gjerninger* fra 1847. Sml. journalen NB2:3, hvor SK i maj 1847 henviser til »Categorien 'den Enkelte,' denne Categorier der er saa knyttet til mit Navn at jeg vilde ønske man vilde sætte paa min Grav 'hiin Enkelte'«, SKS 20, 137,11-13.

I trykt udgave: Bind 28 side 399 linje 16

◀ **griber fejl** : griber forkert, tager fejl.

I trykt udgave: Bind 28 side 399 linje 25

◀ **som hiin Kone der i sin Forskrækkelse over, at der var Ild i Huset, reddede Ildtangen** : Billedet er også brugt i en diapsalme, hvor det hedder: »Hvad udrette de vel, disse travle Hastværkere? Gaaer det dem ikke som det gik hiin Kone, der i Befippelse over, at der var Ildløs i Huset, reddede Ildtangen? Hvad Mere redde de vel ud af Livets store Ildebrand?« SKS 2, 33.

I trykt udgave: Bind 28 side 399 linje 26

◀ **Lamartine** : Alphonse de Lamartine (1790-1869), fr. forf. og politiker, fik i 1820'erne sit gennembrud som digter, blev 1829 optaget i Académie française, i 1830'erne medlem af den fr. nationalforsamling. Han spillede en central rolle i februarrevolutionen 1848, hvor Louis Philippes (424,3) regime blev væltet. I den nye republik fungerede han først som udenrigsminister, senere som den egentlig leder, men da han led et stort nederlag ved præidentvalget i dec. 1848, trak han sig tilbage fra politik. I 1847 udgav han *Histoire des Girondins*, som blev oversat til dansk af Thomas Overskou under titlen *Girondisternes Historie* bd. 1-4, Kbh. 1847-1848. I 1849 udkom *Histoire de la Révolution de 1848*, hvori han søgte at retfærdiggøre sin rolle under og efter februarrevolution 1848. En da. overs. under titlen »Den franske Revolutions Historie i 1848« fremkom som føljeton i *Berlingske Tidende*, først fra 27. juli til 20. sept. 1849 (nr. 176-223) og dernæst fra 16. okt. 1849 (nr. 245), siden udg. som *Den franske Revolutions Historie i 1848* bd. 1-2, Kbh. 1850-51. Sml. journaloptegnelse NB13:12, i SKS 22, 279.

I trykt udgave: Bind 28 side 399 linje 27

◀ **en Lov, den første Republikken gav, som afskaffer Dødsstraf for politiske Forbrydelser** : Den første republik indførtes i Frankrig i kølvandet på den franske revolution og eksisterede fra 1792 til 1804. Her indførtes dødsstraf for politiske forbrydelser. Denne lov blev afskaffet under den anden republik, som opstod i 1848 og eksisterede til 1852.

I trykt udgave: Bind 28 side 399 linje 32

◀ **længst** : for længst.

I trykt udgave: Bind 28 side 400 linje 5

◀ **en Nemesis** : en gudernes hævn. Efter den antikke gr. betegnelse for en straffende retfærdighed, der rettede sig mod ufortjent lykke og overmod. Også navnet på den gr. gudinde for balance i tingene, for hævn og straf.

I trykt udgave: Bind 28 side 400 linje 6

◀ **farer fort** : bevæger (mig) videre, fortsætter.

I trykt udgave: Bind 28 side 400 linje 10

◀ **Theorie af**: om.

I trykt udgave: Bind 28 side 400 linje 16

◀ **forfra** : foran.

I trykt udgave: Bind 28 side 400 linje 20

◀ **Socrates kaldte sig selv som bekendt en »Bremse« ... i Betydning af Opvækkelse** : hentyder til *Sokrates' Forsvarstale* (30e), hvor Sokrates advarer medlemmerne af Athens nævningedomstol mod at dømme ham til døden: »For hvis I gør det, vil I ikke nemt kunne finde en anden af samme Slags som mig, en der – hvis jeg maa bruge et Udtryk, der maaske klinger lidt pudsigt – er blevet sat af Gud paa jeres By ligesom en Bremse paa en stor, ædel Hest, der paa Grund af sin store Krop er noget tung i det og maa holdes i Aande med Stik eller Slag. Det tror jeg virkelig har været Guds Tanke med mig: jeg bruger jo hele

min Dag til at holde jer i Aande, til at drive jer frem, til at irritere hver enkelt af jer, ligesom en Bremse, der flyver fra det ene Sted af Kroppen til det andet« (*Platons Skrifter*, udg. af Carsten Høeg og Hans Ræder, bd. 1-10, Kbh. 1992 [1932-41]; bd. 1, s. 281).

I trykt udgave: Bind 28 side 401 linje 1

◀ **han var jo en Revolutionair** : SK har slået temaet an i *Om Begrebet Ironi* (1841; SKS 1, 229), formentlig foranlediget af P.W. Forchhammers lille skrift *Die Athener und Sokrates, Die Gesetzlichen und der Revolutionär*, Berlin 1837.

I trykt udgave: Bind 28 side 401 linje 3

◀ **Ataraxie** : gr. sindets upåvirkelighed, sindsro, ubevægelighed.

I trykt udgave: Bind 28 side 401 linje 16

◀ **al Erkjenden, socratisk, var en Erindren** : I Platons dialog *Menon* (81d) erklærer Sokrates: »al Søgen og al Tilegnelse er ikke andet end Erindring«, *Platons Skrifter* (401,1) bd. 2, s. 263. Teorien er, at al erkendelse beror på generindring (gr. anamnesis) af de almene, evige ideer, der ligger til grund for alle enkelte, tidslige og foranderlige ting, idet vi før fødslen havde en direkte erfaring (anskuelse) af disse ideer. Dette demonstrerer Sokrates nu ved at kalde en slave frem og stille ham en række spørgsmål således, at slaven trinvis udfører et matematisk bevis. Se endvidere dialogen *Faidon* (72e ff.) (*Platons Skrifter* bd. 3, s. 182ff.). SK har bl.a. diskuteret emnet i *Philosophiske Smuler*, SKS 4, 218f.

I trykt udgave: Bind 28 side 401 linje 19

◀ **vistnok** : sandt nok, ganske vist.

I trykt udgave: Bind 28 side 401 linje 21

◀ **overkjørt** : kørt over (ende).

I trykt udgave: Bind 28 side 401 linje 21

◀ **ligge under** : bukke under.

I trykt udgave: Bind 28 side 401 linje 30

◀ **Aftalen var jo, at hvis De betragtede ... og saa spadserer** : se forrige brev, SKS 28, 396.

I trykt udgave: Bind 28 side 401 linje 36

◀ **Ordrupshøj** : 390,24.

I trykt udgave: Bind 28 side 402 linje 14

◀ **Trækplaster** : plaster, der kan suge hul på byld, trække betændelse til sig o.l.

I trykt udgave: Bind 28 side 402 linje 17

◀ **knarvorren** : dvs. knarvorn, vranten.

I trykt udgave: Bind 28 side 402 linje 18

◀ **løbet (...) April** : fast udtryk: løbet af sted i et opdigtet ærinde, løbet til ingen nytte, (er) blevet til grin.

I trykt udgave: Bind 28 side 402 linje 18

◀ **mine Tilhørere, der endnu behage at holde Ferie** : Universitetsåret var if. fundats af 7. maj 1788 inddelt i to semestre, nemlig sommersemesteret fra 1. maj til begyndelse af okt., og vintersemesteret fra 1. nov. til begyndelsen af april. Sommerferien varede if. resolution af 21. marts 1828 fra 16. juli til og med 15. aug.

I trykt udgave: Bind 28 side 402 linje 19

◀ **en Afhandling med Overskrift »De fem Verdensaldre ... de fire Floder i Paradis, om Grækerne** : Peter Wilhelm Christensen (1819-63), da. teolog, 1838 dimitteret til universitetet i Kbh. af P.C. Kierkegaard, SKs ældre broder, bestod 6. juli 1842 den teologiske embedseksamen, men kom først i gejstligt embede 1850. Han var i en periode 1842-43 SKs sekretær, jf. tekstredøgørelsen til *Enten - Eller*, SKS K2-3, 52-54. Der sigtes her til »De fem Verdensaldre« i kvartalstidsskriftet *For Literatur og Kritik*, bd. 6, 2. hæfte, s. 146-190.

Den lille afhandling, som indeholder en unavngiven satire over SK, er stærkt Grundtvig-influert. – **ravgal:** bindegal.

I trykt udgave: Bind 28 side 402 linje 25

◀ **Bidstrup** : den kommunale sindssygeanstalt Bidstrupgård NV for Roskilde.

I trykt udgave: Bind 28 side 402 linje 31

◀ **»For Kritik!«** : 402,25.

I trykt udgave: Bind 28 side 403 linje 1

◀ **løbe gal** : fare vild.

I trykt udgave: Bind 28 side 403 linje 3

◀ **Deres og Jeronymi Mening, at Verden neppe staaer til Paaske** : 397,21.

I trykt udgave: Bind 28 side 403 linje 3

◀ **sætter nok saa mange Bremses paa Galskabens Dampvogn** : hentyder til SKs bemærkninger om jernbaneuheldet i det forrige brev, SKS 28, 397f.

I trykt udgave: Bind 28 side 403 linje 4

◀ **Cavaignac, men see! nu gaer han hen og gifter sig** : Allerede i 1830 udnævnte Louis-Eugène Cavaignac (1802-57) den fr. republik, men han måtte snart trække sig fra politik og koncentrere sig om en militær karriere. Fra 20. marts 1848 fungerede han som krigsminister (indtil 5. april og atter fra 17. maj til 28. juni), men fra 28. maj og indtil præsidentvalget 20. dec. var han Frankrigs leder. Han giftede sig først med Louise Odier den 24. dec. 1851 i Paris.

I trykt udgave: Bind 28 side 403 linje 6

◀ **»som uden Sandser, naar man gifter sig og naar man hænger sig, desværre«** : citat fra Jens Baggesens episke digt »Ja og Nei eller den hurtige Frier«, hvor hr. Ring beslutter at gifte sig: »Om Morgenen derpaa Herr Ring staaer op; / Sig munter i en Hast paa Hesten svinger; / Den fløi saa let, som om den havde Vinger, / I susende høitbølgende Galop / Til Herregaardens Port – og dermed: Stop! / Smaadrenge tager mod den; Herren dandser / Saa net, saa let ad Kiøkkentrappen til; / En lille Landsbyterne der ham standser / I Farten – thi man er, som uden Sandser, / Naar man sig gifte vil, / Saavelsom naar man hænger sig, desværre! – / 'Nei! hist er Stuedørren, gode Herre! / Behag at gaee til den!' – og han gik ind«, *Jens Baggesens danske Værker*, udg. af forfatterens sønner og C.J. Boye, bd. 1-12, Kbh. 1827-32, ktl. 1509-1520; bd. 1, s. 295-324; s. 307.

I trykt udgave: Bind 28 side 403 linje 7

◀ **et lille Digt, skrevet paa tydsk ... at oversætte det** : Digtet findes i Kolderup-Rosenvinges efterladte samling af litterære arbejder (NKS 805,8) under titlen »Den gordiske Knude«. Det er skrevet af den ty. digter Moritz Graf von Strachwitz (1822- 11. dec. 1847) og lyder i originalen »Der gordische Knoten« som følger: »Ihr rüttelt an dem Königspalast / Mit unverdrossenem Muthe, / Ihr baut ein neues Haus mit Hast / Und schreit zum Kitt nach Blute. / Doch ist es fertig das neue Haus, / Nach manchem saueren Tage, / Der Bonaparte bleibt nicht aus, / Der's stürzt mit einem Schlage! // Die Arme gekreuzt, gewaltig und stumm, / So wird er vor Euch stehen, / Ihr aber ziehet den Buckel krumm / Und traget seine Livreen. / Und schlachten laßt Ihr euch gern und froh / Mit dienstergebener Miene / Und denket: besser in Waterloo / Als unter der Guillotine! – // So kommt es, Ihr Männer des ewigen: Nein, / So kommt's, Ihr Tyrannenvertreiber, / Es wird eine Zeit der Helden sein / Nach der Zeit der Schreier und Schreiber. / Bis dahin webt mit Fleiß und List / Eure Schlingen in einander, / Wenn der gordische Knoten fertig ist, / Schickt Gott den Alexander«, *Gedichte. Gesammtausgabe*, 4. opl. Breslau 1858 [1850], s. 176f. Digtet blev først trykt i *Neue Gedichte*, Breslau 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 403 linje 9

◀ **Den Gordiske Knude** : som fandtes i byen Gordion i Lilleasien. Knuden var så kompliceret, at man sagde, at den, der kunne løse den, ville blive Asiens hersker. Det lykkedes ikke for nogen, før Alexander den Store af Makedonien på sit felttog gennem Asien i 334 f.Kr. indtog Gordion og simpelthen huggede knuden over med sit sværd.

I trykt udgave: Bind 28 side 403 linje 14

◀ **Fjællebod** : bod af fjæle (brædder) opstillet på markeder o.l. til forevisning af gøgl.

I trykt udgave: Bind 28 side 403 linje 19

◀ **Bonaparte** : Napoleon Bonaparte (1769-1821), fr. hærfører, kom til magten i Frankrig 1799, fra 1804-14 og i 1815 som kejser Napoleon I. Napoleon blev styrtet, da han i 1815 tabte slaget ved Waterloo (i det nuværende Belgien).

I trykt udgave: Bind 28 side 403 linje 21

◀ **»Langt bedre at falde ved Vaterlo ... en Guillotine«** : dvs. hellere heroisk miste sin magt som Napoleon Bonaparte i slaget ved Waterloo i 1815, end at komme i guillotinen som den fr. konge Ludvig XVI under revolutionen.

I trykt udgave: Bind 28 side 403 linje 31

◀ **Alexander** : Alexander den Store (356-323 f.Kr.), hærfører og konge af Makedonien 335-323 f.Kr. I sagnet løser han problemet om den gordiske knude (403,14).

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 9

◀ **d. e.** : det er, i betydningen: det vil sige.

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 13

◀ **Taille** : skikkelse, tilsnit, form.

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 14

◀ **Habitus** : karakter, beskaffenhed.

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 14

◀ **Skrædderbeen** : fast udtryk om tynde ben, evt. hjulben.

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 15

◀ **Nørreport** : en af de fire porte i det voldanlæg, der omgav København (se kort 2, C1).

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 17

◀ **»ligesom en Fæhund, der hverken har Maal eller Mæle«** : citat fra 4. akt, 9. scene af fem-aktsversionen af Ludvig Holbergs komedie *Mester Gert Westphaler*, hvor den storsnakkende barber siger: »Jeg vil heller, Folk skal sige: der sidder en carnalløsk Tunge paa den Karl, end de skal sige: den Karl sidder som en dum Fæhund eller Skabhals, der har hverken Maal eller Mæle«, *Ludvig Holbergs udvalgte Skrifter*, udg. af K.L. Rahbek, bd. 1-21, Kbh. 1804-14; bd. 6, 1806, 214.

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 18

◀ **apropos** : indskudt el. træffende bemærkning,

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 19

◀ **Livius V. 37 giver det følgende ... nata in vanos tumultus gens** : Der sigtes til 5. bog, kap. 37 af Livius' *Ab urbe condita libri* (Roms Historie), hvor der om gallerne siges de anførte, latinske ord, som i Rasmus Møllers da. oversættelse lyder: »den (...) til blind Allarm ret skabte Nation«, *Forsøg til en Oversættelse af T. Livius's Romerske Historie*, overs. af R. Møller, bd. 1-7, Kbh. 1800-18; bd. 1, s. 819. – **gider jeg ikke seet**: gider jeg ikke se.

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 20

◀ **Pomponius Mela fortæller ... betales i den anden Verden** : sigter til 2. bog, kap. 2 (»Den ydre Kyst af Gallien«) af den første rom. geograf, Pomponius Melas *De Chorographica* (lat., egnsbeskrivelse, landbeskrivelse, o. år 43), hvor det om folket hedder: »De have dog en vis Veltalenhed, og Lærere i Viisdom, som kaldes Druider. Disse paastaae at kjende Jordens og hele Verdens Størrelse og Skikkelse, Himmelens og Stjernernes Bevægelse og Gudernes Villie. De undervise de Fornemste blandt Folket i mange Ting, hemmelig og længe, nemlig i hele tyve Aar, og det enten i en Hule eller i langt bortliggende Skove. Een af de Ting, de lære, er bleven bekjendt iblandt Almuen, og det for at de skulle være tapre i Krig, den nemlig, at Sjælene ere evige, og at der er et andet Liv i Underverdenen. Derfor brænde og begrave de med de Døde de Ting, de i levende Live have brugt. Forhen brugte man og [også] at opsætte Afgjørelsen af Pengesager og Indkrævelsen af Gjæld til det andet Liv; og der var de, som med Glæde kastede sig paa deres Venners Baal, som om de skulde leve tillige med dem«, *Jordbeskrivelse*, overs. af J.H. Bredsdorff, Kbh. 1822, s. 86. – **scilicet**

dvs. scilicet, lat., nemlig, altså.

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 29

◀ **Credit for** : agtelse for, tillid til.

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 32

◀ »**det faste Punkt bagved**« : se SKs forrige brev, SKS 28, 400f.

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 33

◀ **slaaet Gjækken løs** : talemåde: givet deres kådhed frit løb, levet letsindigt.

I trykt udgave: Bind 28 side 404 linje 34

◀ **Kannikestrædet** : Store Kannikestræde, hvor Kolderup-Rosenvinge boede (387,12).

I trykt udgave: Bind 28 side 406 linje 1

◀ **en politisk Jernstøber, som hedder Lunde** : sigter til Peter Frederik Lunde (1803-93), da. politiker og indehaver af et jernstøberi. Han blev især kendt under de politiske omvæltninger i 1848, hvor han var leder for den demokratiske, dvs. mest radikale, fløj blandt de liberale. Som formand for 'Haandværker-Dannelsesforeningen' var han en frontfigur under de velbesøgte, politiske møder i Hippodromen (407,24), hvor man stod sammen om at forlange vidtgående politiske rettigheder, såsom udvidelse af valgloven til alle mænd over 25 år, ophævelsen af adelsprivilegier og af titler og rang, lige beskatning, alm. værnepligt, religions-, presse- og foreningsfrihed. Kravet om politisk handling er også udtrykt i P.F. Lundes skrift *Forslag til Forbedring i de arbejdende Classers Kaar*, der udkom i aug. 1848 og straks vakte stor debat.

I trykt udgave: Bind 28 side 406 linje 2

◀ **cfr. Hexeri og blind Allarm 4de Act. 4 Scene** : sigter til Ludvig Holbergs komedie *Hexerie eller Blind Allarm* (trykt 1731), hvor Herman von Bremen fra komedien *Den politiske Kandstøber* (1723) dukker op i 4. akt, 4. scene, jf. *Den Danske Skue-Plads* (389,3) bd. 4.

I trykt udgave: Bind 28 side 406 linje 3

◀ **Kolderup Rosenvinge** : 387,12.

I trykt udgave: Bind 28 side 406 linje 8

◀ **S. T.** : 387,13.

I trykt udgave: Bind 28 side 406 linje 9

◀ **Tornebuskgaden 1ste** : SK var i april 1848 flyttet ind i ejendommen på hjørnet af Rosenborggade (gade nr. 9) og Tornebuskegade, Klædebo kvarter, matrikel nr. 156 B (se *kort 2, C1*). Her boede han til okt. samme år, hvor han flyttede ind i naboejendommen, Rosenborggade, Klædebo kvarter, matrikel nr. 156 A, gadenr. 7 (se *kort 2, C1*).

I trykt udgave: Bind 28 side 406 linje 11

◀ **Hr Conferentsraad** : 389,2.

I trykt udgave: Bind 28 side 406 linje 13

◀ **Saaledes fortælles det ogsaa om Frydendahl ... Den Anden brast i Latter** : Kilden er ukendt. Anekdoten kunne sagtens være mundtligt overleveret, muligvis endog af de skuespillere, som SK omgikkes, fx C.N. Rosenkilde og J.L. Phister. – **Frydendahl**: Peter Jørgen Frydendahl (1766-1836) da. skuespiller, en af Det kgl. Teaters mest betydelige karakterskuespillere, optrådte i ca. 500 roller, sidste gang 1835. – **Zoroaster**: gr. form af navnet Zarathustra; han var i oldtiden en iransk religionsstifter, en offerpræst, om hvem eftertiden har digtet mange legender. – **Tuba**: dvs. turban. – **Slobråk**: dvs. slåbrok. – **vis comica**: lat., 'komiske kraft'. – **Pfui**: fy, føj. Opr. lydmalende ord, der skulle gengive lyden ved kraftig spyttens som tegn på foragt.

I trykt udgave: Bind 28 side 406 linje 16

◀ **det onde Lune, hvorover De sidste Gang klager** : se forrige brev, SKS 28, 402.

I trykt udgave: Bind 28 side 407 linje 12

◀ **den fixe Idee, at De bliver og maa blive yngre** : se SKs forrige brev, SKS 28, 390.

I trykt udgave: Bind 28 side 407 linje 14

◀ **Iling** : en regnbyge el. et vindstød; noget forbigående.

I trykt udgave: Bind 28 side 407 linje 18

◀ **vistnok** : sikkert, givetvis.

I trykt udgave: Bind 28 side 407 linje 23

◀ **de nyeste Folkeforsamlinger her i Byen holdes i et Hippodrom** : Københavns Hippodrom (dvs. hestevæddeløbsbane) i Nørregade blev i 1848, bl.a. 14. og 16. aug., rammen om en række politiske møder med ml. 1000 og 2000 deltagere. Formålet var radikale politiske reformer, og til de ledende skikkelser hørte ikke mindst P.F. Lunde (406,2) og Balthazar Christensen (408,4).

I trykt udgave: Bind 28 side 407 linje 24

◀ **om ikke saa dybsindigt som Cand. Christensen ... han turde skrive mod mig**◀ : P.W. Christensen (402,25) havde anmeldt *Afsluttende uvidenskabelige Efterskrift* i »Troen og Dialektiken. Imod S. Kierkegaard« i *Dansk Kirketidende*, nr. 29, den 29. marts 1846 (bd. 1, sp. 475-482), og atter i »Troens Dialektik« i *Dansk Kirketidende*, nr. 52, den 20. sept. 1846 (bd. 1, sp. 841-856). – **in parenthesi**: lat., i parentes. – **Mærkelighed**: bemærkelsesværdige egenskab.

I trykt udgave: Bind 28 side 407 linje 25

◀ **substituere** : indsætte.

I trykt udgave: Bind 28 side 407 linje 31

◀ **Holger Danskes**: da. sagnhelt, kendt fra fr. ridderdigtning og senere da. folkesagn, hvor han snart kæmper mod Karl den Store, snart mod den kristne tros fjender.

I trykt udgave: Bind 28 side 407 linje 33

◀ **o: D:** : og deslige.

I trykt udgave: Bind 28 side 407 linje 33

◀ **numerus** : lat., tal, mængde.

I trykt udgave: Bind 28 side 407 linje 35

◀ **Balthazar Christensen** : Balthazar Matthias Christensen (1802-82), da. jurist og politiker, leder af Bondevennerne, som bl.a. på møderne i Hippodrom krævede betydelige reformer (407,24).

I trykt udgave: Bind 28 side 408 linje 4

◀ **regula Detri** : el. 'reguladetri', 'regula de tri', lat., regel om tre (forhold); i mat. reglen om, hvordan man af tre bekendte størrelser i en proportion (ligning) kan finde den fjerde, ubekendte. Udtrykket forbundet med 'regula Petri' (lat., Peters regel) hentyder til 2. akt, 2. scene af Ludvig Holbergs komedie *Den Stundesløse* (1731), hvor Vielgeschrey i rosende vendinger forveksler den forklædte Oldfux med sin kommende bogholder-svigersøn. Oldfux svarer: »Jeg er Jonas Andersen, den rette Persons Sødskende Barn uværdig paa Faderens Side. Jeg er kun en Madik at ligne mod ham i Bogholderie og Regning. Jeg har ham at takke og kysser Støvlen under hans Fødder for det, jeg forstaaer udi Bogholderiet. Jeg skulde ikke rose ham, fordi han er mit Sødskende Barn paa min Faders Side; men jeg kan sige dette, at han har faa sin Lige udi alle slags Regninger. Og ligesom der er en Regul, kaldet Regula Detri, saa har han giort en nye, kaldet Regula Petri«, *Den Danske Skue-Plads* (389,3)) bd. 5. Bindene er uden årstal og sidetal.

I trykt udgave: Bind 28 side 408 linje 8

◀ **Cancelliraads-Skifte**: En kancelliråd var en underordnet embedsmand i kancelliet, dvs. det regeringskollegium, gennem hvilket den enevældige konge administrerede kongeriget Danmarks indre anliggender indtil Grundloven af 5. juni 1849.

I trykt udgave: Bind 28 side 408 linje 11

◀ **det er** : det vil sige.

I trykt udgave: Bind 28 side 408 linje 11

◀ **som Lichtenberg saa ypperligt siger ... abgelegt werden muß** : SK citerer formentlig efter hukommelsen fra den ty. naturvidenskabsmand og filosof Georg Christoph Lichtenbergs (1742-99) »Timorus, das ist Vertheidigung zweyer Israeliten die durch die Kräftigkeit der Lavaterischen Beweisgründe und der Göttingischen Mettwürste bewogen den wahren Glauben angenommen haben von Conrad Photirin der Theologie und Belles Lettres Candidaten«, hvori det hedder: »Unsere Vorfahren, die wahrscheinlicher Weise diese Historien aus weisen Absichten erfunden haben, um in diesen *vehiculis* schon in der zarten Kindheit durch die Ammen den Kindern allgemeine Wahrheiten beyzubringen, haben vermuthlich damit sagen wollen, was Andere anders bewiesen haben: ohne Hände sey nichts anzufangen, aber der Kopf sey nur eine Art von Hut, den man zwar zuweilen trage, der aber bey den eigentlichen Gallabegegenheiten unsers Lebens abgenommen werden müsse«, *Georg Christoph Lichtenberg's vermischte Schriften*, udg. af L.C. Lichtenberg og F. Kries, bd. 1-9, Göttingen 1800-06, ktl. 1764-1772; bd. 3, 1801, s. 43-146; s. 98.

I trykt udgave: Bind 28 side 408 linje 15

◀ **da vi sidst talte sammen ... Jernstøber og Kandestøber** : se afslutningen på forrige brev, SKS 28, 406.

I trykt udgave: Bind 28 side 408 linje 21

◀ **hvorledes Rhabek svarede Lars Mathiesen ... saa vist heller ikke** : Anekdoten findes også overleveret i Jacob Davidsen *Gamle Minder fra Frederiksberg og Vesterbro. Af Petersen, Fuldmægtig*, Kbh. 1866, hvor det hedder: »- Da Rahbek var bleven udnævnt til Ridder af Dannebrog faldt han i sin Glæde derover ind til Lars, for at lade sig gratulere og beundre af ham. Dette manglede da heller ikke; men pludselig spurgte Lars Mathiesen: 'Veed Du hvilken Forskjel, der er mellem Dig og et Æsel?' 'Nei,' svarede Rahbek studsende. 'Det skal jeg sige Dig,' sagde Lars. 'Seer Du Æselet bærer sit Kors bagpaa, Du bærer Dit forpaa.' - Men veed Du, Lars, hvilken Forskjel der er paa Dig og en Æsel?' 'Nei, det veed jeg ikke,' svarede Lars. - 'Jeg heller ikke,' sagde Rahbek og gik sin Vei«, s. 85. - **Rhabek**: Knud Lyne Rahbek (1760-1830), da. forfatter, oversætter, tidsskriftudgiver, teaterkritiker og professor. - **Lars Mathiesen**: Lars Mathiesen (1769-1852) drev fra o. 1800 til sin død 1852 et traktørsted på Frederiksberg Alleegade 13, i dag Allégade 7. Den korpulente Lars Mathiesen var kendt for sin tvangfri påklædning og ligefremme tone, der kunne udarte til grovhed.

I trykt udgave: Bind 28 side 408 linje 23

◀ **den politiske Stokfisk ... »trykt i dette Aar«** : sigter til det famøse værk med titlen *Der politische Stockfisch*, som den politiske kandestøber hos Ludvig Holberg, Herman von Bremen, benytter som vejleder. Jf. 2. akt, 2. scene i komedien *Den politiske Kandstøber*, i *Den Danske Skue-Plads* (389,3) bd. 1. Bag den virkelige titel gemmer sig en moraliserende kærlighedsroman af J. Riemer fra 1681. - **»trykt i dette Aar«**: Udtrykket stod undertiden i stedet for årstal på titelbladet til ældre bøger og især skillingsviser, som derved bevarede nyhedsværdien.

I trykt udgave: Bind 28 side 408 linje 28

◀ **gaaer ud** : udgår, forsvinder.

I trykt udgave: Bind 28 side 408 linje 33

◀ **i Faveur af** : til gunst for, til fordel for.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 8

◀ **De er altsaa af den Mening** : se forrige brev, SKS 28, 402f.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 10

◀ **mistvivler De selv om Cavaignac** : Da den franske nationalforsamling efter juniopstanden 1848 gjorde general Cavaignac (403,6) til landets midlertidige præsident og til den uindskrænkede hersker i Paris, og da nationalforsamlingen samtidig erklærede Paris i undtagelsestilstand, blev det Cavaignacs lod at slå hårdt ned på oprørerne. Jf. fx *Berlingske Tidende*, nr. 165, den 2. juli 1848. - **mistvivler (...) om**: tvivler på, har mistillid til.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 13

◀ **vistnok** : helt sikkert.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 14

◀ **Han har som bekendt kun een Arm** : Denne påstand har ikke kunnet verificeres.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 14

◀ **man havde saa travlt med at strikke ... falde som een Mand** : I forbindelse med indsamling af materielle fornødenheder til soldaterne under Treårkrigen blev bidragyderne samt deres bidrag typisk nævnt i avisen. At strikke strømper til soldaterne var det mest populære. SKs henvisning til steder i aviserne *Berlingske Tidende* og *Fædrelandet*, er ikke lokaliseret.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 18

◀ **han har giftet sig** : 403,6.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 23

◀ **»skjødesløst Ægteskabsløfte«** : En kilde er ikke identificeret.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 29

◀ **stumpet** : Ordet hentyder til armstumpen, men har også betydningen: svagt, ligegyldigt.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 29

◀ **Thiers' Redskab** : (Marie Joseph Louis) Adolphe Thiers (1797-1877), fr. historiker og politiker, var i 1848 leder af de liberales højrefløj, dvs. i opposition til socialisterne, og støttende Cavaignacs diktatur.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 31

◀ **skjønsonmt** : med taknemmelighed.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 35

◀ **De veed ikke, siger De, om jeg er en Ven af politisk Poesie** : se forrige brev, SKS 28, 404.

I trykt udgave: Bind 28 side 409 linje 36

◀ **falde paa** : finde på.

I trykt udgave: Bind 28 side 410 linje 1

◀ **Deres landlige Opholdssted** : dvs. Ordruphøj (390,24).

I trykt udgave: Bind 28 side 410 linje 4

◀ **ind med i** : med (ind) i, blandes med.

I trykt udgave: Bind 28 side 410 linje 8

◀ **Hr Conferentsraad** : 389,2.

I trykt udgave: Bind 28 side 410 linje 17

◀ **det Sted i Don Ranudo ... han har Ligtorne** : sigter til 2. akt, 2. scene af Ludvig Holbergs komedie *Don Ranudo de Colibrados eller Fattigdom og Hoffærdighed* (trykt 1745), hvor Don Ranudo og hans tjener Pedro (ikke hans page Gusman) venter besøg: »DON RANUDO. Giv mig hid min Fløiels Kiol, Pedro. PEDRO. Den vil parere vel til de hullede Strømper. DON RANUDO. Er der Hull paa mine Strømper? PEDRO. Ney, ikke over ti. DON RANUDO. Tag noget Blek Pedro, og smør paa Hullerne, saa synes det ikke. PEDRO. Jeg er bange, Herre, at et heelt Blækhorn fuld, vil ikke forslaae dertil, thi der ere saa mange Huller. DON RANUDO. Kom! gjør som jeg beder dig. (Han smører Blek paa Hullene.) PEDRO. Skal der ogsaa smøres Blek paa Skoene? thi der er ogsaa store Huller paa dem? DON RANUDO. Ney, det gaaer ikke an; jeg kan sige, det er gjort med Villie, formedelst Liigtornene. PEDRO. Men der er ingen Bagstykke paa Kiolen; det kan man jo ikke sige, at det er gjort med Villie formedelst Liigtornene.« *Den Danske Skue-Plads* (389,3) bd. 6.

I trykt udgave: Bind 28 side 410 linje 18

◀ **jeg takker Dem for Sommeren og for Sommerens Spadseretoure** : dvs. de tidligere breve.

I trykt udgave: Bind 28 side 410 linje 31

◀ **jeg igaar var kommet ud at spadsere med Excellencen Ørsted** : Kolderup-Rosenvinge havde også været ude og spadsere med A.S. Ørsted (396,11). – **Excellencen**: titulatur, som tilkom personer med rang i 1. klasse.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 4

◀ **Catastrophen** : omvæltningen, dvs. de politiske begivenheder i 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 6

◀ **han vil blive ubetalelig i Rigsforsamlingen** : Rigsforsamlingen åbnede den 23. okt. 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 7

◀ **Candidater blive Ministre** : Der kunne hentydes til den nationalliberale frontfigur, D.G. Monrad, der efter kun et par års virksomhed som præst, i 1848 blev kultusminister (minister for kirke- og skolevæsen) i det såkaldte 'martsministerium' og dermed biskop J.P. Mynsters overordnede, hvilket vakte harme i kirkelige kredse (se NB4:129, i SKS 20, 349f.). Endvidere kunne der hentydes til en anden nationalliberal frontfigur, som ligeledes var blevet minister i marts, nemlig Orla Lehmann.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 9

◀ **Ministeren Ørsted bliver Candidatus juris A. S. Ørsted** : hentyder til, at A.S. Ørsted (396,11), der en årrække havde været landets mest magtfulde politiker, efter marts 1848 blev menig politiker og skulle kæmpe om en plads på tinge på lige fod med de andre kandidater.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 11

◀ **ordentlig** : virkelig, for alvor.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 12

◀ **gjør mig en Samvittighed** : nærer betænkeligheder ved.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 13

◀ **efter at være Fastelavns-Mandag vippet ud af Ministeriet** : SK sigter ikke til den konkrete fastelavnsmandag den 6. marts 1848, men sammenligner ironisk folkestyret med en fastelavnsbegivenhed.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 15

◀ **aflægs Olding** : A.S. Ørsted ville fylde 70 år den 21. dec. 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 15

◀ **vistnok** : sandelig, rigtignok.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 18

◀ **Ministerskiftet** : Den 22. marts 1848 sammentrådte folkestyrets første ministerium med A.W. Moltke som regeringsleder. Nogle medlemmer fra den gamle regering fortsatte, mens der valgtes tre nationalliberale ministre, nemlig kirke- og skoleminister D.G. Monrad, samt de to ministre uden portefølje Orla Lehmann og L.N. Hvidt. Fra partiet Bondevennerne blev A.F. Tscherning krigsminister, mens grev F.M. Knuth blev udenrigsminister.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 23

◀ **ret** : rigtigt.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 28

◀ **con amore** : ital. med kærlighed, dvs. af ren lyst, for egen fornøjelses skyld.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 28

◀ **tractere** : behandle, ordne.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 28

◀ **Politica** : lat., politiske sager.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 28

◀ **derhos** : desuden, tilmed.

I trykt udgave: Bind 28 side 411 linje 30

◀ **Hilaritet** : lystighed, munterhed.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 2

◀ **Han stiller sig som Candidat til Valg** : A.S. Ørsted var opstillet for Københavns 3. valgkreds og blev indvalgt i Rigsdagen den 5. okt. 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 3

◀ **give lidt op uden om** : dvs. opgive mere end det nødvendige pensum.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 5

◀ **den Tid han var Generalprocureur, Commissarius, Minister** : A.S. Ørsted (396,11) var fra 1813 til 1848 deputeret i Danske Kancelli, fra 1825 til 1848 var han generalprokurør, dvs. den særlige embedsmand, der fungerede som kongens første juridiske rådgiver. Fra 1835 til 1846 var han kommissarius (kommissær) i Stænderforsamlingerne, fra 1842 til 1848 statsminister, dvs. medlem af Gehejmestatsrådet.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 6

◀ **den ulykkelige Pengeforandring** : dvs. pengeombytningen i 1813. Efter Danmarks inddragelse i Napoleonskrigene søgte regeringen at finansiere oprustningen ved at lade Kurantbanken udstede flere og flere pengesedler, men da kursen begyndte at falde drastisk, endte det med forordning af 5. jan 1813, hvori der iværksattes en statsbankerot. Der blev nu oprettet en rigsbank, som skulle udstede rigsbankdalersedler, og som skulle indløse kurantsedlerne med én rigsbankdalerseddel (1 rigsbankdaler = 2 kr.) for 6 rigsdaler kurant (1 kurant = 3,2 kr.), hvilket betød en nedskrivning med 90% af pengenes opr. værdi.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 9

◀ **Eiendoms-Sikkerhed** : lovsikret betryggelse af ens (især faste) ejendom.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 13

◀ **ikke en Hviid** : talemåde: intet, 'ikke en rød øre'. En hvid var i middelalderen en sølvmønt af ringe værdi (415,13).

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 16

◀ **Saa bliver han da valgt for 3^{die} District** : A.S. Ørsted opstillede i Københavns 3. valgdistrict og blev indvalgt i Rigsdagen den 5. okt. 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 19

◀ **tage det op med** : hamle op med.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 22

◀ **Urtekræmmer Melbye (...) at han i sit Program ... Negerslaveriets Afskaffelse** : Der sigtes til følgende annonce med overskriften »Til Vælgerne i Kjøbenhavns 4de Valgdistrict« i *Berlingske Tidende*, nr. 230, den 14. sept. 1848: »Efter Anmodning af flere ærede Medborgere, men især efter nøiere Selvprøvelse, har jeg bestemt mig til at stille mig som Valgcandidat til den forestaaende Rigsforsamling, for Kjøbenhavns 4de Valgdistrict. / Idet jeg offentliggjør denne Beslutning finder jeg mig foranlediget til at antyde saavel Grundene til min Beslutning, som ogsaa efter hvilke Grundsætninger jeg vil handle, saafremt Valget skulde falde paa mig. / Vel har jeg ikke siddet i Stænderforsamlingen eller i Communeraadet; heller ikke har jeg holdt Taler ved Maigilder eller andre politiske Fester; men derimod har jeg siden Aaret 1830 med stadig og levende Interesse fulgt det politiske Livs Udvikling, ikke alene i vort Fødeland, men i Europas forskjellige Stater, og derved dannet mig en bestemt Mening i denne Sag, og er derved kommen til den Overbeviisning, at varm Interesse for Sagen, en god sund Menneskeforstand, og et redeligt selvoftrende patriotisk Sindelag, ofte udretter mere end al mulig Intelligents og juridisk Kløgt; og da det ingen Tvivl er underkastet, at Intelligents og theoretisk Lærdom tilbørligen vil blive repræsenteret i Forsamlingen, bør denne heller ikke mangle Repræsentanter af den egentlige Borgerstand. / Vel miskjender jeg ingenlunde Intelligents og boglig Lærdom, men føler tilfalde at Forsamlingen bør bestaae af mange Medlemmer, der besidde disse Egenskaber; og blandt de mange Valgcandidater som i disse Dage nævnes, findes der mange, som maaskee

bedre end jeg kan give Raad til Ordningen af en ny Grundlov for vort Fødeland, men saa meget er vist, at ingen mere end jeg elsker sit Land, og som hellere end jeg vil offre alle sine Kræfter til dets Bedste; og ofte seer den practisk dannede Mand mere klart i Tingen end den theoretisk dannede. / 'Loven over Alle, og Alle lige for Loven'; det er min første Grundsætning, og som Følge deraf vil jeg stemme for: 'lige Byrder og lige Rettigheder for alle Statsborgere', 'Almeenvæbning', 'Stands- og Fødselsprivilegiers Ophævelse', 'Religionsfrihed', 'Pressefrihed', 'Næringsfrihed', 'Indførelse af Eedsvorne-Retter', 'Slaveriets og Dødsstraffens Afskaffelse', og forøvrigt alle de Menneskerettigheder der findes for en fri Statsborger. / 'Et constitutionelt Monarchi bygget paa et reent demokratisk Grundlag', er den Regjeringsform jeg anseer bedst tjenlig for vort Fødeland; jeg vil derfor stemme for, at Kongen tillægges en stor Magt saavel i Lovgivningen som i Administrationen, men ogsaa for, at Folket maa have en stor Magt, og det er min Overbeviisning at dette kun kan skee, og derved tillige danne en Eenhed med Kongemagten, naar 'Valgloven faaer en endnu større Udvidelse'; naar der ingen kongevalgte Medlemmer komme ind i Rigsforsamlingen for Fremtiden, og 'naar vi erholde et Eetkammer'. / Med disse Grundsætninger anbefaler jeg mig til mine ærede Medborgere i det 4de Valgdistrict for Kjøbenhavn; og det skulle inderlig glæde mig, om mit Exempel skulle blive efterlignet, ved selv at fremstille sig som Valgcandidater. / Kjøbenhavn, den 12te September 1848. / Christian F. Melbye, / Borger og Urtekræmmer, / Farvergade Nr. 144.« - **Neger-slaveriets Afskaffelse**: Slaveriet på de danske vestindiske øer skulle efter resolution af 28. juli 1847 ophøre efter 12 års forløb. Slaverne frigjorde sig imidlertid allerede den 3. juli 1848.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 23

◀ **anlagt en Jernbane mellem Kiøbenhavn og Roeskilde** : Denne jernbanestrækning var færdiggjort og taget i brug i juni 1847.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 28

◀ **at Vesterbroe blev gjort istand** : Vesterbro var på denne tid den mest udbyggede af brokvartererne rundt om København.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 28

◀ **føie** : kort.

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 30

◀ **Kannikestræde** : Store Kannikestræde, hvor Kolderup-Rosenvinge boede (387,12).

I trykt udgave: Bind 28 side 412 linje 31

◀ **Conferentsraad** : 389,2.

I trykt udgave: Bind 28 side 413 linje 3

◀ **den lille Artikel** : Hvilken artikel SK sigter til, vides ikke. Han udgav den aldrig.

I trykt udgave: Bind 28 side 413 linje 4

◀ **Hirschholm** : i dag Hørsholm, beliggende o. 26 km N for København (se kort 3, C4).

I trykt udgave: Bind 28 side 413 linje 5

◀ **ikkun** : kun.

I trykt udgave: Bind 28 side 413 linje 5

◀ **et Brev til Dem, convoluteret og med Udskrift: Ordrupshøi** : Brevet må være skrevet i sommeren 1848, hvor Kolderup-Rosenvinge holdt ferie på Ordruphøj (390,24). Der er muligvis tale om Brev 269, men udskriften er ikke bevaret.

I trykt udgave: Bind 28 side 413 linje 7

◀ **summa summarum** : lat., 'summernes sum'; det endelige resultat.

I trykt udgave: Bind 28 side 413 linje 11

◀ **Høivelbaarne Hr Conf. Rosenvinge** : if. den borgerlige rangforordning benyttes titularen 'højvelbåren' om personer, der optræder i 2. rangklasse, som fx konferensråder (389,2).

I trykt udgave: Bind 28 side 413 linje 21

◀ **R af D. og DM** : Kolderup-Rosenvinge blev Ridder af Dannebrog 1829 og blev i 1840 Dannebrogsmænd (DM), dvs. blev dekoreret med Dannebrogordenens hæderstegn.

I trykt udgave: Bind 28 side 413 linje 23

◀ **Conferentsraad** : 389,2.

I trykt udgave: Bind 28 side 414 linje 2

◀ **gjøre Dem en Proposition** : stille dig et forslag.

I trykt udgave: Bind 28 side 414 linje 3

◀ **Adresse-Avisen** : daglig betegnelse for *Kjøbenhavns Kgl. allene privilegerede Adresse Contours Efterretninger*, udg. 1759-1909 (navnet undergik mindre forandringer i tidens løb), det vigtigste organ for de københavnske averteringer og bekendtgørelser. Bortset fra *Berlingske Tidende* var *Adresseavisen* det eneste blad i København, som havde ret til at optage avertissementer mod betaling; fra 1800 udkom avisen seks dage om ugen, og i 1840'erne og begyndelsen af 1850'erne lå oplaget på ca. 7.000 eksemplarer.

I trykt udgave: Bind 28 side 414 linje 5

◀ **Sindbilledlige** : symbolske.

I trykt udgave: Bind 28 side 414 linje 6

◀ **Idag seer jeg saaledes igjen ... »særdeles meget fedt Kjød«** : Der sigtes til *Adresseavisen*, nr. 160, den 11. juli 1849, hvor der i tillægget (s. [1], sp. 3) under rubrikken »Kjødudsalget paa Christianshavn« hedder: »Idag, Onsdag, og imorgen, Torsdag, den 12te Juli, udsælges Kjødet af 2 særdeles meget fede Heste, den ene 4 den anden 5 Aar. Prisen er som sædvanlig. I Løbet af næste Uge vil der hjemkomme et stort Parti nyrøgede Vare, af skjært Kjød, Pølser og Tunger. Ærbødigst: H.J. Koblauch«. Hesteslagter Koblauchs annonce er ledsaget af en vignette (se følgende kommentar). Han havde tidligere på sommeren haft en tilsvarende annonce i tillægget til *Adresseavisen* (nr. 133, den 9. juni 1849) med samme vignette.

I trykt udgave: Bind 28 side 414 linje 7

◀ **hans Vignet** : se illustration 10.

10. Vignette fra hesteslagter Koblauchs annonce i *Adresseavisen* (414,7)

I trykt udgave: Bind 28 side 414 linje 10

◀ **desto værre** : desværre.

I trykt udgave: Bind 28 side 414 linje 21

◀ **Epigram** : egl. kort, fyndigt vers som udtrykker en sentens, en pointeret vittighed o.l.; en satire, spot.

I trykt udgave: Bind 28 side 414 linje 24

◀ **Saa fik da Danmark en fri Forfatning** : nemlig *Danmarks Riges Grundlov*, som blev underskrevet af Frederik VII den 5. juni 1849.

I trykt udgave: Bind 28 side 414 linje 33

◀ **Rigsdagen var allerede længst træt af at være sammen** : Rigsdagen, dvs. den grundlovgivende rigsforsamling, trådte sammen 23. okt. 1848 og holdt løbende møder indtil 5. juni 1849, da kongen underskrev *Danmarks Riges Grundlov*. Det færdige grundlovsforslag blev vedtaget den 25. maj 1849 med 119 stemmer mod 4, mens 10 (herunder biskop J.P. Mynster og A.S. Ørsted) undlod at stemme. – **længst**: for længe siden.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 1

◀ **Rigsdags-Tidenden** : I 1848-49 udkom *Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen*, hvori man kunne følge debatter og lovforslag, men først i 1850 tog publikationen navnet *Rigsdagstidende*.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 2

◀ **antaget** : vedtaget.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 3

◀ **det Tordenveier, som indtraf ... havde forføiet sig hjem** : I *Berlingske Tidende*, nr. 132, den 6. juni 1848, noteres: »Uveir. Efter at vi i en Række af Dage havde haft en trykkende Hede og Tørke, trak igaar aftes kl. 11 et heftigt Uveir op over Byen, med uafbrudt Torden, stærk Lynild og Regn, som varede flere Timer.« Skydebanen på Vesterbro var et kendt sted, når der skulle holdes fest, herunder med kongeligt besøg; idag Københavns Museum.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 5

◀ **Stüvenfængeriets**: fortysket form af styverfængere, personer, der jager efter (selv den mindste) profit. En 'styver' var en mønt af ringe værdi.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 8

◀ **Hvilken Mængde forskellige Udgaver ... og hvilken Forskjel i Priis** : I *Adresseavisen*, nr. 132, den 8. juni 1849, findes under overskriften »Pragtudgave af Grundloven« følgende annonce: »At en Pragtudgave af Grundloven, fuldstændigt aftrykt paa et stort Blad, omgivet af en lithographeret Randtegnning og ved Foden forsynet med Hs. Majestæt Kongens og DHrr. Rigsdagsmænds Facsimiler, er under Arbeide og med det Første vil udkomme paa mit Forlag, tillader jeg mig herved foreløbigt at bekendtgjøre. Prisen bliver for Subscriberen 1 Rbd. pr. Exemplar. / C.M. Tegner.« I *Adresseavisen*, nr. 133, den 9. juni, averteres under »Kundskabsvæsen« en ny »Pragtudgave af Danmarks Riges Grundlov«: »I de fleste af Byens Boglader, samt hos Forlæggeren, Xylograph Flinch, i Pilestrædet Nr. 84, 4de Sal, erholdes Exemplarer af ovennævnte Grundlov, trykt paa tykt Lithographipapiir (30 Tommer Høit og 22 Tommer bredt), forsynet med Randtegnninger af vore første [største] Kunstnere. / Prisen er 2 Rbd. / Handlende gives mod contant Betaling 25 pCt. Rabat. / Paa dette Arbeide forbeholder jeg mig Eneret, ifølge Forordningen af 13de December 1837. / Flinch«. I samme rubrik annonceres Philipsens lommeudgave (415,15) samt en ny fattigmandsudgave (415,18) *Adresseavisen*, nr. 139, den 16. juni 1849: »I den Gyldendalske Boghandling, hos Boghandler Iversen og paa 'Fædrelandets' Comptoir faaes for 6 sk. en Udgave i 32° af *Danmarks Riges Grundlov*«. I *Adresseavisen*, nr. 153, den 3. juli 1849, tilbyder *Flyveposten* nye abonnenter »uden Vederlag [et] særskilt Aftryk af *Danmarks Riges Grundlov*«, og i nr. 156, den 6. juli tilbyder *Corsaren* frit sine nye abonnenter den ovenfor nævnte udgave ved Flinch.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 9

◀ **Ligvogne, hvor Rigsdalers-Vognen er den simpleste** : Københavns fem stadsbedemænd kunne tilbyde seks forskellige klasser af ligvogne, hvor den fineste kostede 20 rigsdaler, mens den mest usle kostede ned til 1 el. 2 rigsdaler, men den blev sjældent benyttet. Sml. reglement af 15. febr. 1805 vedr. Assistens Kirkegård, § 4. – **Rigsdaler**: rigsbankdaler; da. mønt fra 1813-75, da den blev afløst af kronen (1

daler = 2 kroner). En rbd. underinddeltes i 6 mark og en mark igen i 16 skilling. På 1 rbd. gik således 96 skilling. En fuldmægtig ved toldinspektionen i København havde i 1844 en årsløn på 600 rbd., og man regnede 400 rbd. for nok til at forsørge en familie. En håndværkssvend tjente almindeligvis 200 rbd. om året, men havde til gengæld fri kost og logi hos mesteren. En pige i huset fik højst 30 rbd. om året foruden kost og logi. Samtidig kostede et par sko o. 3 rbd.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 13

◀ **Boghandler Philipsen sælger en Udgave til 8 ß, og naar man tager 100 faaer man den for 4 ß** : I *Adresseavisen*, nr. 131, den 7. juni 1849, findes under rubrikken »Kundskabsvæsen« følgende annonce: »Udkommen er: / *Danmarks Riges Grundlov*. Trykt i smukt Lommeformat. Heftet 8 sk. / P.G. Philipsen, / st. Kjøbmagergade Nr. 12. / Mod contant Betaling erholdes 100 Expl. for 4 Rbd.« Annoncen blev også bragt i nr. 132, den 8. juni; nr. 133, den 9. juni; nr. 137, den 14. juni; nr. 138, den 15. juni; nr. 139, den 16. juni. – **ß**: skilling; 4 rigsdaler svarer til 384 skilling (415,13).

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 15

◀ **Jeg agter at købe den Udgave til 3 ß** : I *Adresseavisen*, nr. 133, den 9. juni, annonceres under »Kundskabsvæsen« følgende udgave: »*Danmarks Riges Grundlov*. / Lommeformat. 3 sk. / C.L. Thaarup, Kokkegaden Nr. 106«.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 18

◀ **in parenthesi** : lat., i parentes.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 19

◀ **Trops Idee, at ville have »Menneskeslægtens Ødelæggelse« ... med Guldsnit** : hentyder til 7. scene af J.L. Heibergs vaudeville *Recensenten og Dyret* (1826), hvor evighedsstudenten Trop diskuterer med boghandler Pryssing, idet han mener, at denne skylder ham to rigsdaler i løn: »PRYSSING. Han skal have Fanden og ikke to Rigsdaler. De Penge har jeg holdt tilbage for Menneskeslægtens Ødelæggelse. TROP. For Menneskeslægtens Ødelæggelse? PRYSSING. Ja, for Hans Tragedie, Menneskeslægtens Ødelæggelse, som Han har givet mig til at indbinde. TROP. Og som De nu har havt i en heel Maaned, uden at gjøre noget ved den. PRYSSING. Jeg har havt Andet at bestille. Naar det første Nummer af mit Ugeblad er kommet ud, saa begynder jeg paa Hans Ødelæggelse. TROP. Jeg længes saameget efter at faae den indleveret. PRYSSING. Aa Snak! Jeg har sagt Ham det over ti Gange, der kommer ikke noget ud af at Han bringer Ødelæggelsen paa Theatret. Folk vil nu hverken ødelægges eller opbygges. TROP. Vær De rolig og arbeid De frisk væk paa Menneskeslægtens Ødelæggelse. PRYSSING. Ja, ja! Nu skal jeg tage fat paa den. TROP. Men siig mig ikke, at saadant et Bind skal koste to Rigsdaler. PRYSSING. Hør nu, vær nu rimelig. Han vil have sin Ødelæggelse stiv. Ikke sandt? TROP. Jo. PRYSSING. I Maroquin? TROP. Ja. PRYSSING. Forgylt? TROP. Ja. PRYSSING. Naa. Nu kan Han selv gjøre Regning. Naar Hans Ødelæggelse skal forgyldes, saa kan den nok komme til at koste Ham to Rigsdaler«, *J.L. Heibergs Samlede Skrifter. Skuespil* bd. 1-7, Kbh. 1833-41, ktl. 1553-1559; bd. 3, 1834, s. 218-220. Stykket blev i perioden fra præmiereren i 1826 til sommeren 1849 opført på Det kgl. Teater 102 gange; sidst 25. april 1849.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 21

◀ **Paa den ene Side skal ... mod en Frihedsruus** : Der hentydes til titlen på en i datiden kendt vaudeville: *For evig! eller Medicin mod en Elskovsruus! Lystspil i to Acter af Scribe og Varner*, overs. af Th. Overskou (i *Det Kongelige Theaters Repertoire* nr. 51), Kbh. 1833. Stykket, der fra dec. 1833 til feb. 1840 var blevet opført 19 gange på Det kgl. Teater, blev genoptaget i 1849, hvor det opførtes den 15., 20. og 30. maj.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 24

◀ **wie gehts Ihnen?** : ty. hvordan går det Dem?

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 27

◀ **Pas endelig paa det** : sørg endelig for det.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 28

◀ **Est quodam prodire tenus, si non datur ultra** : lat., Det er værd at tage nogle skridt frem, selvom vi ikke kan komme videre. Sentesen stammer fra den rom. digter Horats (d. 8 f.Kr.) *Epistolarum (Epistler)* 1, 1, 32, jf. *Q. Horatii Flacci opera*, stereotyp udgave, Leipzig 1828, ktl. 1248, s. 224, der har »quoddam«, ikke som SK »quodam«.

I trykt udgave: Bind 28 side 415 linje 32

◀ **Herculanum, Pompeii, Stabiæ, gik istaae og flere Andre** : de tre største syditalienske byer, der blev begravet ved vulkanen Vesuvs udbrud år 79.

I trykt udgave: Bind 28 side 416 linje 3

◀ **anpriser** : anbefaler.

I trykt udgave: Bind 28 side 416 linje 12

◀ **Insinuant** : indsmigrende, indtagende. Ordet kommer af insinuere, lat. in (lade sig trænge ind) og sinuare (af sinus, bryst), egl. stikke i brystet.

I trykt udgave: Bind 28 side 416 linje 15

◀ **sinus** : lat., krumning, fold, også: bryst el. hjerte.

I trykt udgave: Bind 28 side 416 linje 18

◀ **Eccho** : ekko, genlyd.

I trykt udgave: Bind 28 side 417 linje 9

◀ **Man skal være langsom til at tale, siger Apostelen Jacob** : hentyder til Jak 1,19: »Derfor, mine elskelige Brødre, være hvert Menneske snar til at høre, langsom til at tale, langsom til Vrede« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 28 side 417 linje 24

◀ **Tabet af den lille Datter-Datter** : Wilhelmines (387,12) datter, Barbara Abigael Rothe, født den 14. jan 1847, døde den 11. maj 1849. Dette findes ligeledes noteret i *Skriv- og Reise-Calender* for året 1849 (NKS 806 8° XII).

I trykt udgave: Bind 28 side 417 linje 26

◀ **Potensation** : forøgelse af styrke el. som her: tyngde.

I trykt udgave: Bind 28 side 417 linje 29

◀ **synes saa** : se sådan ud.

I trykt udgave: Bind 28 side 417 linje 29

◀ **erindre om, ved at gjentage et tidligere Tab** : Kolderup-Rosenvinges hustru var død den 17. dec. 1846.

I trykt udgave: Bind 28 side 418 linje 1

◀ **foreholde** : sige til, bebrejde.

I trykt udgave: Bind 28 side 418 linje 8

◀ **vistnok** : rigtignok, ganske vist.

I trykt udgave: Bind 28 side 418 linje 25

◀ **Indlagte** : dvs. brevet ovenfor. Teksten her er skrevet på indersiden af et stykke papir, der er foldet til en kuvert. Se manuskriptbeskrivelsen, s. 530f.

I trykt udgave: Bind 28 side 418 linje 31

◀ **i Udfaldet** : i fægtesproget betegner et udfald, at fægteren i et angreb bevæger sig fremad med udstrakt kårde; at fægteren bliver liggende i udfaldet betyder, at han ikke når at trække sig tilbage til den sikre udgangsposition, inden modstanderen går til angreb.

I trykt udgave: Bind 28 side 418 linje 33

◀ **Høivelbaarne** : titular til person, der i rangforordningen optræder i 2. rangklasse, som fx konferensråder.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 6

◀ **Hr Conferentsraad Dr. Rosenvinge** : 389,2.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 7

◀ **R af D og DM** : 413,23.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 8

◀ **Conferentsraad** : 389,2.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 11

◀ **Det var dog et merkwürdigt Aar, det Aar 1848** : Allerede i samtiden blev 1848 alm. omtalt som 'det mærkelige [dvs. mærkværdige] år', da året både i Danmark og mange andre europæiske lande var præget af revolutioner og krige, der vendte op og ned på de bestående forhold (jf. fx titel og tidsangivelse på C. Hostrup *Familietvist eller Det mærkelige Aar, Sangspil*, Kbh. 1856, s. 4: »Tiden: Aar 1848 ved Efteraarets Begyndelse«). I Danmark gav Chr. VIII's død den 20. jan., efterretningerne om Februarrevolutionen i Paris og rygterne om oprør i hertugdømmerne Slesvig og Holsten (som hørte under den da. krone) anledning til enevældens fald i marts og straks efter udbruddet af en borgerkrig ml. monarkiets da. og ty. dele (Treårskrigen el. Den første Slesvigske Krig). I oktober trådte en grundlovgivende rigsforsamling sammen for at skrive en fri forfatning, hvilket resulterede i *Danmarks Riges Grundlov*, som blev underskrevet af Fr. VII den 5. juni 1849. – **merkwürdigt**: efter ty. merkwürdig; mærkeligt, bemærkelsesværdigt. Selve udtrykket 'det mærkværdige år' stammer fra det udbredte latinske udtryk: 'annus mirabilis'.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 12

◀ **Prof. Lamartine, der, som jeg seer, allerede ... præparere det for Historien** : hentyder til, at *Berlingske Tidende* netop var begyndte at trykke Lamartines revolutionshistorie (399,27). – **indslagte**: slagte til nedsaltning.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 13

◀ **Nytaarsgaver o: D:, der gjerne udkomme Aaret iforveien** : Selvom 'nytårsgaver' på SKs tid i vid udstrækning var blevet erstattet af julegaver, blev den gl. tradition at give gaver til nytår endnu praktiseret, jf. fx en omtale af »de mangfoldige Skrifter, der i Aar ere udkomne og i Mængde anvendes som Jule- og Nytaarsgaver« under rubrikken »Nytaarsgaver« i *Berlingske Tidende*, nr. 1, 1. jan. 1844. Disse nytårsgaver udkom gerne i dec. året før titelbladets årstal.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 15

◀ **Hvo** : hvem.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 17

◀ **exalteret** : henrykt, begejstret.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 20

◀ **næstendeels** : næsten.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 22

◀ **hver tage Sit - jeg tager Mit** : formentlig allusion til frasen: 'hver tager sin, så tager jeg min'. Den stammer fra den kendte sangleg, »Skære skære havre«, hvor et ulige antal deltagere går i kreds og synger: »Skære, skære havre! Hvem skal havren binde? Det skal allerkæresten min, / når jeg ham kan finde. Jeg så ham i aftes i det klare måneskin. Hver tar sin, så tar jeg min, så får de andre ingen«. Nu farer børnene to og to i hinandens favn, mens den, der bliver tilovers, kan drilles. Sml. Ewald Tang Kristensen *Danske Børnerim, Remser og Lege*, Kbh. 1898, s. 316 (nr. 2290).

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 23

◀ **extra ordinem** : lat., uden for den almindelige orden, dvs. ekstraordinært.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 24

◀ **»endevendet«** : vendt op og ned på noget for at efterlade det i uorden og forvirring; spiller formentlig også på betydningen: vendt vrangen ud el. vendt enden til.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 27

◀ **falder mig paa** : falder mig ind, slår mig.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 28

◀ **»Katastrophen«** : dramaturgisk: den afgørende vending, 'omslaget', hvorigennem intrigen løses.

I trykt udgave: Bind 28 side 419 linje 29

◀ **conform med** : i overensstemmelse med.

I trykt udgave: Bind 28 side 420 linje 1

◀ **uden Hoved og Hale** : Talemåde: uden begyndelse og ende; ikke mindst kendt fra Ludvig Holbergs komedie af samme navn fra 1725.

I trykt udgave: Bind 28 side 420 linje 6

◀ **Gemüse** : el. gemyse, grøntsager.

I trykt udgave: Bind 28 side 420 linje 13

◀ **Bækken** : fad, vandfad.

I trykt udgave: Bind 28 side 420 linje 19

◀ **ich möchte rasend werden** : alm. ty. udbrud: jeg måtte blive rasende, gal.

I trykt udgave: Bind 28 side 420 linje 19

◀ **Troer De, at Krigen nu er forbi?** : Der var den 10. juli 1849 indtrådt våbenhvile i Treårskrigen.

I trykt udgave: Bind 28 side 420 linje 21

◀ **destoværre** : desværre.

I trykt udgave: Bind 28 side 420 linje 27

◀ **Coinciderende** : sammentræffende.

I trykt udgave: Bind 28 side 420 linje 32

◀ **qua** : lat., i egenskab af.

I trykt udgave: Bind 28 side 420 linje 33

◀ **godhedsfuldt** : venligt, elskværdigt; udtrykket benyttedes overvejende i den formelle brev- og forretningsstil.

I trykt udgave: Bind 28 side 420 linje 35

◀ **spatium** : lat., afstand; rum.

I trykt udgave: Bind 28 side 421 linje 2

◀ **vinkende** : lokkende.

I trykt udgave: Bind 28 side 421 linje 4

◀ **ret** : rigtig, virkelig.

I trykt udgave: Bind 28 side 421 linje 4

◀ **Jeg kunde jo gaae ud til ham** : Kolderup-Rosenvinge var flyttet ud på Bakkehuset på Frederiksberg (423,2), jf. *Skriv- og Reise-Calender* for året 1849 (417,26), hvor der ud for maj er noteret: »D. 25de – flyttet til Bakkehuset«.

I trykt udgave: Bind 28 side 421 linje 5

◀ **respice finem** : lat., tænk på afslutningen. Spiller sikkert på det middelalderlige ordsprog: »Quicquid agis, prudenter agas, et respice finem« (Hvad du end gør, gør det forstandigt, og tænk på afslutningen), et ordsprog, der har sin rod i Sir 7,36: »Tænk på livets afslutning i alt, hvad du foretager dig, så vil du aldrig nogensinde synde«.

I trykt udgave: Bind 28 side 421 linje 11

◀ **Mile** : 396,7.

I trykt udgave: Bind 28 side 421 linje 18

◀ **currente calamo** : lat., med løbende pen; så hurtigt, som pennen kan løbe.

I trykt udgave: Bind 28 side 421 linje 19

◀ **hvorledes bekommer Brøndcouren Dem** : se Kolderup-Rosenvinges beskrivelse af sin kur i det følgende brev af 1. aug. 1849.

I trykt udgave: Bind 28 side 421 linje 21

◀ **Undercour** : vidunderkur.

I trykt udgave: Bind 28 side 421 linje 22

◀ **falde paa** : finde på.

I trykt udgave: Bind 28 side 421 linje 32

◀ **en Keiser, Antoninus philosophus i hans Værk ... (εν τούτω γαρ το αναβιωναι)** : Der oversættes og citeres fra den rom. kejser Marcus Aurelius Antoninus' (121-180) græksprogede værk τὰ εἰς ἑαυτὸν (Tá eis heautón, Det til ham selv), med den lat. betegnelse *Ad se ipsum* (Til ham selv), ofte kaldet *Selvbetrægtninger* el. *Meditationer*. Passagen stammer fra 7. bog, kap. 2, hvor det hedder: »Hvorledes kunne Meningerne paa anden Maade udryddes, end derved, at de, dertil svarende Forestillinger udslettes, og det staaer i din Magt ideligen at opvække disse. – Jeg kan dømme om Tingene, som det bør sig. Dersom jeg kan det, hvorfor foruroeligen jeg da? De Ting, som ere udenfor min Siel, vedkomme aldeles ikke min Siel. Vær saaledes sindet, da er Du retskaffen. Det er dig tilladt at leve et nyt Liv. Betragt Tingene paa en anden Maade, end som Du haver betragtet dem; thi deri bestaaer det at leve et nyt Liv«, *Den Romerske Keisers Mark. Aurel. Antonins Leveregler for sig selv*, overs. af C. Bastholm, Kbh. 1805, s. 271f. – **αναβιωναι σοι εξεστιν**: gr. (ἀναβῶνάι σοι ἔξεστιν) 'Det er muligt for dig at vende tilbage til livet'. – **εν τούτω γαρ το αναβιωναι**: gr. (ἐν τούτω γὰρ τὸ ἀναβῶνάι) 'for heri ligger det at vende tilbage til livet'. SK ejede *M. Antoninus Commentarii libri XII*, udg. af J.M. Schultz, stereotyp udg., Leipzig 1829, ktl. 1218, hvor passagen findes s. 68, og *Marc. Aurel. Antonin's Unterhaltungen mit sich selbst*, overs. af J.M. Schultz, Schleswig 1799, ktl. 1219, hvor passagen findes s. 84.

I trykt udgave: Bind 28 side 421 linje 35

◀ **overordl.** : overordentlig.

I trykt udgave: Bind 28 side 422 linje 4

◀ **forekommer** : kommer i forkøbet.

I trykt udgave: Bind 28 side 422 linje 11

◀ **eh bien** : fr., nuvel.

I trykt udgave: Bind 28 side 422 linje 15

◀ **Deres Datter** : 387,12.

I trykt udgave: Bind 28 side 422 linje 15

◀ **min gamle Sætning, at De bliver yngre** : se SKs udaterede brev fra juli 1848, SKS 28, 390.

I trykt udgave: Bind 28 side 422 linje 33

◀ **Bakkehuset** : Efter Knud Lyne Rahbeks død i 1830 blev Bakkehuset ofte lejet ud til sommerbolig. Kolderup-Rosenvinge var flyttet derud i maj 1849 (421,5).

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 2

◀ **vivendi** : 'magister vivendi', lat., leve-mester; udtrykket er dannet efter 'magister bibendi', drikke-mester, dvs. den person, som i et selskab valgtes til at styre taler og skåler.

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 3

◀ **den ny Underkur, som De ... i dette Øjeblik modtog** : se SKs brev af 28. juli 1849, SKS 28, 421f.

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 4

◀ **den som gemmer til Natten &c.** : første del af ordsproget 'Hvem der gemmer til natten, gemmer til katten', optegnet som nr. 891 i N.F.S. Grundtvig *Danske Ordsprog og Mundheld*, Kbh. 1845, ktl. 1549, s. 33; sml. nr. 2898 i E. Mau *Dansk Ordsprogs-Skat* bd. 1-2, Kbh. 1879; bd. 1, s. 323.

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 7

◀ **jeg er Brøndgiæst** : Kolderup-Rosenvinge har i sin *Skriv- og Reise-Calender* for året 1849 (Ny Kgl. Saml. 806 8° XII) ud for 14. juli noteret: »14. juli begyndt min Brøndcur«. Kolderup-Rosenvinge har formentlig benyttet Rosenborg Brøndanstalt.

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 10

◀ **privilegia pauperum** : lat., de fattiges rettigheder; juridisk udtryk.

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 19

◀ **drikker Brønd** : fast udtryk: er på brøndkur (423,10).

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 23

◀ **tEx.** : til eksempel, samme som: for eksempel.

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 23

◀ **figura** : lat., legeme, form; illustrationen el. kendsgerningerne (nemlig SKs eget brev).

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 28

◀ **udviser** : viser, illustrerer.

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 28

◀ **alt** : bestandig, stadig.

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 30

◀ **Betydighed** : betydning.

I trykt udgave: Bind 28 side 423 linje 32

◀ **De begynder just med den rette! jo - Hr Lamartine** : se begyndelsen på SKs forrige brev, SKS 28, 419.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 2

◀ **jeg har netop nylig ... havde blameret sig** : sigter til 1. bog, kap. 5 af *Den franske Revolutions Historie i 1848* (399,27), hvor Lamartine beskriver den fr. konge Louis Philippe (1773-1850), der måtte give afkald på magten i 1848: »Denne Storhed, som manglede ham, erstattede han ved hiin underordnede Egenskab, som middelmaadige Mennesker beundre og som store Mænd foragte: Snildhed; han brugte den og han misbrugte den. Nogle af denne politiske Snildheds Handlinger bragte ham til at nedstige fra sin Charakter til Underfundigheder [dvs. lumske handlinger], som man vilde have dadlet hos en privat Mand. Hvad Navn skal man da give dem hos en Konge? Af denne Natur var den Vanære, som han tillod sine Ministre at kaste paa en Fyrstinde af sit Huus. Hans Niece, Hertuginde af Berry, gjorde ham Thronen stridig; han lod Sløret drage bort fra Qvindens private Liv. Hvis denne Handling, den meest umoralske under hans Regjering, blev begaaet for at undgaae Blodsudgydelse og for at gjøre Borgerkrigen foragtelig, saa bør man beklage den. Blev den tilladt af personlig Ærgjerrighed, saa bør den brændemærkes«, s. 6 (sml. *Histoire de la Révolution de 1848*, Paris 1849, s. 8f.). Hertuginde Marie-Caroline de Berry (1798-1870) var datter af Frans I.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 3

◀ **Et andet Sted siger han at ... det er til en Revolution** : Kolderup-Rosenvinge har i sin *Skriv- og Reise-Calender* (417,26) for året 1849 ud for juli noteret: »Larmartine siger i sin Revolutionshistorie for 1848 - at det franske Folk i 1848 trængte til frisk Luft. Ganske rigtigt - men det er gaaet det som en Mand der for at faa frisk Luft i sit Værelse slog alle Ruderne ud istedetfor at lukke Vinduerne op. Det vil vare længe inden Ruderne blive satte ind.« Der sigtes til *Den franske Revolutions Historie i 1848* (399,27), hvor det om den

franske nation i 1848 hedder: »Den manglede frisk Luft. Den følte sig forraadt, ikke i Gjerning men i Aand, af det nye Dynasti, som den selv havde valgt i 1830«, s. 12. – **det er:** det vil sige.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 6

◀ **fortjene** : tjener.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 10

◀ **Exemplar** : eksempel.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 13

◀ **Deres Commentar af Dramaet 1848 med den 5½ Akt og Halen** : se forrige brev, SKS 28, 419f.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 13

◀ **absque præsidio** : lat., uden bistand; når doktoranden ved et forsvar ikke får hjælp af en respondent mod opponenterne.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 15

◀ **Rottekonge** : en sammenklumpet mængde rotter, hvis haler er viklet sammen; overført om noget sammenfiltret, forviklet.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 16

◀ **Nøgleknode** : sammenfiltret klump af garn, tråde o.l.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 21

◀ **har jeg reent glemt at takke Dem for Deres nye Bog** : SKs pseudonyme værk *Sygdommen til Døden. En christelig psykologisk Udvikling til Opbyggelse og Opvækkelse* udkom 30. juli 1849. Bogen er anført i kataloget over Kolderup-Rosenvinges efterladte bøger (387,5), s.107, nr. 2140.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 31

◀ **det Kissinger-Vand** : Kissinger-vandet, dvs. mineralvand fra det kendte badekursted i den ty. by Kissingen; det vand formodedes at have særlige helsebringende virkninger.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 34

◀ **privilegium flebile** : lat., sørgeligt privilegium, efter udtrykket 'flebile beneficium', sørgelig begunstigelse, dvs. en begunstigelse, som ledsages af vilkår, ingen kan ønske sig.

I trykt udgave: Bind 28 side 424 linje 35

◀ **Professor Sommers Gysenopvækkende Forelæsninger om Cholera** : Der sigtes til Andreas Gartner Sommer (1804-71), ekstraordinær prof. ved det medicinske fakultet, hvis forelæsninger blev udgivet med titlen: *Populære Forelæsninger over den asiatiske Cholera, efter Sundhedscollegiets Opfordring holdte ved Kjøbenhavns Universitet i Juli Maaned 1849*, Kbh. 1849. Det var Sommers »Gysenopvækkende« påstand, at kolera er en smitsom sygdom, hvilket man ikke tidligere havde antaget. En anmeldelse af Sommers første forelæsning findes i *Berlingske Tidende*, nr. 155, den 3. juli 1849: »De populaire Forelæsninger over den asiatiske Cholera og dens behandling, som Professor Sommer, efter Anmodning af Sundhedscollegiet, holder offentligt, vare igaar, den første Gang, saa talrigt besøgte, at intet af Universitetets Auditorier rummede Tilhørerne, og man maatte tye til Solennitetssalen, der næsten fyldtes af Forsamlingen. Hensigten med disse Forelæsninger er, som i Annoncen angivet, ene den at kunne i paakommende Tilfælde, tildeels afhjælpe det nuværende store Savn af Læger her i Byen og for en Deel paa Landet. – Vi henstille til Professor Sommer, om det ikke ogsaa kunde være til Nytte, at saadanne Forelæsninger bleve holdte særskilt for Qvindekjønnen, til hvem en Deel af Sygepleien altid er overladt.«

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 3

◀ **Campagne** : felttog, kamp, altså den diætetiske kur.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 4

◀ **Chateaubriand** : François René V. de Chateaubriand (1768-1848), fr. digter, politiker og diplomat. Kolderup-Rosenvinge har i sin *Skriv- og Reise-Calender* for året 1849 (417,26) noteret, at han fra maj 1849 var begyndt at læse *Mémoires d'outre-tombe*, der i 1849-50 udkom i 12 bøger.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 5

◀ **Lamartine** : 399,27.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 6

◀ **spanske Tragoedier** : især stykker af den sp. dramatiker Pedro Calderón de la Barca (1600-81). Kolderup-Rosenvinge oversatte og udgav anonymt i 1849 *Dronning Zenobia. Oversat efter Calderons Drama: La gran Cenobia*; han forærede SK et eksemplar, jf. ktl. 1934. I kataloget over Kolderup-Rosenvinges efterladte bogsamling (387,5) findes *Las Comedias de P. Calderon*, bd. 1-4, Leipzig 1827, opført som nr. 7263-7266.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 6

◀ **Mottoet** : sigter til *Sygdommen til Døden* (424,31), hvor det indledende motto lyder: »Herr! gieb uns blöde Augen / für Dinge, die nichts taugen, / und Augen voller Klarheit / in alle deine Wahrheit.« Verset stammer opr. fra N.L. von Zinzendorf; se SKS 11, 116 med kommentar.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 6

◀ **Souverainer** : herskere; konger.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 9

◀ **næst** : næstefter.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 10

◀ **Jorsal** : Jerusalem.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 11

◀ **Reisen gjelder intet mindre ... vare i 3 Uger** : If. Kolderup-Rosenvinges *Skriv- og Reise-Calender* for året 1848 (417,26) varede rejsen fra den 3. til den 22. august 1849.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 11

◀ **siden jeg idag har faaet det Kierkegaardske ... befinder Du dig vel** : se forrige brev, SKS 28, 421f. – **Arcanum**: hemmeligt middel mod sygdomme. – **Kabbalistiske**: hemmelige, okkulte.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 17

◀ **aude sapere** : lat., vov at være forstandig; stol på din forstand. Udtrykket stammer fra Horats *Epistler* 1, 2, 40, jf. *Q. Horatii Flacci opera*, stereotyp udgave, Leipzig 1828, ktl. 1248, s. 228.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 18

◀ **sit venia verbo** : lat., man undskyldte ordet, undskyld udtrykket; stammer opr. fra Plinius den yngres (63-113) *Epistolæ* 5, 6, 46.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 21

◀ **skjætter jeg nu slet ikke om** : bryder mig slet ikke om.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 22

◀ **være (...) hørig og lydlig** : fast udtryk: underlægge mig uden indsigelser.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 24

◀ **drøvelig** : bedrøvelig.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 28

◀ **strængelig** : strengt.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 33

◀ **det er at oversætte Calderon, medens jeg læser Gran Zenobia** : 425,6.

I trykt udgave: Bind 28 side 425 linje 35

◀ **Kolderup Rosenvinge** : 387,12.

I trykt udgave: Bind 28 side 426 linje 8

◀ **S. T.** : 387,13.

I trykt udgave: Bind 28 side 426 linje 9

◀ **Conferentsraad** : 389,2.

I trykt udgave: Bind 28 side 426 linje 12

◀ **naar De reiser til Sverrig** : se Kolderup-Rosenvinges forrige brev af 1. aug. 1849, SKS 28, 425.

I trykt udgave: Bind 28 side 426 linje 13

◀ **min Antagelse, at De boer flere Miil borte** : se SKs forrige brev af 28. juli 1849, SKS 28, 421. – **Miil:** 396,7.

I trykt udgave: Bind 28 side 426 linje 14

◀ **Fictionen** : forestillingen.

I trykt udgave: Bind 28 side 426 linje 19

◀ **Billes Bog? Han fortæller etsteds ... omtrent midt op paa Livet** : sigter til kaptajn og ekspeditionsleder Steen Billes (1797-1883) værk *Beretning om Corvetten Galathea's Reise omkring Jorden 1845, 46 og 47*, bd. 1-3, 1849-51, ktl. U 21. Af en boghandlerregning fra C.A. Reitzel, dateret 11. juli 1849, fremgår, at SK havde købt bd. 1. Heri berettes i kap. 8 om ankomsten til samt opholdet på de nicobariske øer, dengang i da. besiddelse, også kaldet Frederiksøerne, i den bengalske havbugt. En beskrivelse som SKs er forgæves eftersøgt. – **være saa:** være sådan.

I trykt udgave: Bind 28 side 426 linje 21

◀ **sidde i** : sidder fast.

I trykt udgave: Bind 28 side 427 linje 2

◀ **som der etsteds siges om en Mand ... levet forgjeves** : Kilden er ikke identificeret.

I trykt udgave: Bind 28 side 427 linje 4

◀ **Bakkehuset** : Her holdt Kolderup-Rosenvinge sommerferie i 1849 (423,2). SK kendte godt stedet, idet hans svoger, H.F. Lund, også boede på Bakkehuset i somrene 1841-61; Henriette Lund fortæller i *Erindringer fra Hjemmet*, 1909, at SK en Aften »meget mod Sædvane, kom vandrende ud til Gl. Bakkehus«, s. 170.

I trykt udgave: Bind 28 side 427 linje 11

◀ **En from Mand har fromt ... die Wahrheit der Worte** : Der sigtes til den ty. salmedigter og lægprædikant Gerhard Tersteegen (1697-1769) i dennes afhandling »Von dem Glauben und der Rechtfertigung« i *Auswahl aus Gerhard Tersteegen's Schriften, nebst dem Leben desselben*, udg. af G. Rapp, Essen 1841, ktl. 729, s. 474. SK har citeret passagen i journaloptegnelsen NB11:184 (juni 1849), i SKS 22, 111.

I trykt udgave: Bind 28 side 427 linje 18

◀ **saa** : sådan.

I trykt udgave: Bind 28 side 427 linje 20

◀ **d. 28 Apr 1850** : Kolderup-Rosenvinge har i sin *Skriv- og Reise-Calender* for året 1850 (NKS 806 8° XIII) ud for søndag den 28. april 1850 noteret: »Kierkegaard«.

I trykt udgave: Bind 28 side 427 linje 25

◀ **min Datters** : Kolderup-Rosenvinges ugifte datter, Sophie (387,12).

I trykt udgave: Bind 28 side 427 linje 29

◀ **solemn** : el. solen, højtidelig.

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 1

◀ **den sædvanlige gennem ... Portnerindens Mund** : 387,16.

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 2

◀ **vedlagte Pjece** : Der sigtes formentlig til Kolderup-Rosenvinges lille skrift *Om Kirkebestyrelse, Kirkeforfatning og Kirkens Eiendomsret*, som blev averteret udkommet i *Adresseavisen*, nr. 97, den 27. april 1850. I SKs efterladte bogsamling blev der dog kun registreret ét skrift af Kolderup-Rosenvinge, nemlig oversættelsen af Calderon, *Dronning Zenobia*, Kbh. 1849, ktl. 1934.

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 4

◀ **oppebie** : vente på.

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 5

◀ **allehaande** : alle mulige.

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 7

◀ **Trækplastre** : 402,17.

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 7

◀ **Rigsdagstidender** : 415,2.

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 7

◀ spanske **incitantia**: tilskyndelser; sigter til læsningen af de sp. tragedier (425,6).

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 8

◀ **kalmerende** : forsonende, beroligende.

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 9

◀ **Min store Valdemar har ogsaa nogle Dage været syg** : Valdemar Kolderup-Rosenvinge (1828-89) havde siden 1848 været elev på Den kgl. militære Højskole. Han blev i 1850 udnævnt til sekondløjtnant a la suite i artilleriet, men først 1851-53 afsluttede han sin uddannelse, der var blevet afbrudt pga. krigen.

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 9

◀ **patientia** : lat., tålmodighed.

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 12

◀ **Kolderup Rosenvinge** : 387,12.

I trykt udgave: Bind 28 side 428 linje 16